

TELEGRAMĂ

DOMNIEI SALE
DOMNULUI ION ILIESCU
Președintele României

Sărbătorirea Zilei Naționale a poporului român - 1 Decembrie - mă îndeamnă să vă adresez cordiale felicitări în numele Federației Comunităților Evreiești din România și al meu personal, însoțite de urarea de a vă bucura de zile îndelungate, în deplină sănătate.

Vă dorim și multiple satisfacții în osteneala ce depuneți spre binele și propășirea Patriei Române, ai cărei fii loiali suntem.

Folosim prilejul spre a vă mulțumi cordial pentru frumoasele și încurajatoarele urări ce ne-ați adresat la sărbătorirea zilelor de Hanuca 5755.

Cu aleasă stimă,

Acad. prof. dr. Nicolae Cajal
Președintele Federației
Comunităților Evreiești din România

TELEGRAME

DOMNIEI SALE
DOMNULUI YITZHAK RABIN
Prim-Ministru al Guvernului Israelian

Îmi este deosebit de plăcut să vă transmit bucuria și felicitările călduroase ale evreilor din România cu prilejul primirii prestigiosului Premiu Nobel pentru pace, ce v-a fost acordat ca o recunoaștere a meritelor dobândite în promovarea procesului de pace în Orientul Mijlociu.

Ne exprimăm admirația pentru perseverența și curajul Guvernului Israelian de a înfrunța și învinge dramaticele obstacole ce s-au ridicat în calea păcii.

Vă asigurăm de stima și prețuirea noastră.

Acad. prof. dr. Nicolae Cajal
Președintele Federației
Comunităților Evreiești din România

DOMNIEI SALE
DOMNULUI SHIMON PERES
Ministrul de Externe al Israelului

În numele evreilor din România, vă adresez calde felicitări pentru înalta distincție ce v-a fost acordată - Premiul Nobel pentru pace.

Ne amintim cu plăcere de întâlnirea ce ați avut-o cu obștea evreilor din București la Templul Coral cu prilejul participării Dvs. la lucrările Forumului Crans Montana.

Contribuția deosebită ce aveți în statoinicirea păcii în Orientul Mijlociu este cunoscută și apreciată de noi cu admirație și prețuire.

Vă dorim noi și importante succese în rodnică activitate pe care o desfășurați pentru pacea în Israel și în întreaga lume.

Acad. prof. dr. Nicolae Cajal
Președintele Federației
Comunităților Evreiești din România

• Hanuca la Templul Coral din București. De la stânga la dreapta: dnii Victor Opaschi, consilier prezidențial, Cristian Ionescu, ministrul comerțului, acad. prof. dr. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R.

HANUCA : TRADIȚIA CONTINUĂ

Ca și în alți ani, tradiția Hanukiadei s-a perpetuat în obștea noastră, nu numai pentru că aceasta reprezintă un bun prilej de strângere a legăturilor între Federație și comunitățile ce o compun, o dovadă de ecumenism, prin participarea la aceste manifestări a multor reprezentanți de culte, o mărturie a bunelor relații interetnice statonice în țara noastră, prin prezența unor oficialități de stat, delegați ai unor minorități, a unor personalități ale vieții noastre culturale, dar și un mod de omagiere a memoriei celui care a fost inițiatorul și realizatorul acestei Hanukiade; regretatul Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Despre desfășurarea sărbătorii de Hanuca la București am relatat în numărul precedent al revistei. Revenim acum cu amănunte privind serbările de Hanuca în comunitățile evreiești din țară.

• CLUJ-NAPOCA

Templul Memorial al Deportărilor, devenit neîncăpător, i-a avut ca oaspeți pe dnii acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., av. Iulian Sorin, secretar general adjunct și Alex Sivan, director general. A fost prezentă dna Tova Bin Nun, director al Agenției Evreiești, filiala din România. Festivitatea a fost onorată de participarea

P.S.S. Irineu Bistrițeanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Clujului, Vadului și Feleacului, a dlui prof. dr. Victor Romulus Constantinescu, președintele Consiliului Județean, a dlui Gheorghe Funar, primarul municipiului Cluj-Napoca. A fost de față Nathan M. Blum, șeful Biroului de Informații al Ambasadei S.U.A. Au participat reprezentanți ai unor partide politice și organizații obștești, ai unor culte, ziaristi.

DI Iosif Weintraub, președintele Comunității Evreilor din Cluj-Napoca, a relevat succint, în cuvântul de bun venit, aspecte din istoricul obștii clujene, suferințele îndurate de evrei în timpul ocupației fasciste-magiare, deportarea în lagărele de exterminare, subliniind că - în pofida diminuării numerice - activitatea comunitară din prezent se desfășoară în bune condiții. În alocuțiunea d-sale, dl acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., a evidențiat

principalele semnificații ale sărbătorii de Hanuca, simbol al luminii și reînnoirii, simbol social, militar, național, religios.

În cuvântul rostit de dl Gheorghe Funar, primarul municipiului, d-sa a arătat că în orașul Cluj-Napoca nu există acțiuni antisemite, că printre cetățenii de onoare ai urbei

se numără și compozitorul Hermann Harry Maierovici.

DI Funar a propus să fie refăcute plăcile de pe monumentele evreiești din România, în special ale celor din Transilvania, cu

Continuare în p. 5

• În asistență, membri ai corpului diplomatic, între care i-am remarcat pe dnii: Avshalom Megiddon, ambasadorul Statului Israel, Fran Cukaj, ambasadorul Albaniei, Gustavo Garaicoechea, ambasadorul Venezuelei, acad. Virgiliu Constantinescu, președintele Academiei Române, Christian Filostrat, atașat cultural al Ambasadei S.U.A.

ÎN ACEST NUMĂR:

- AMELIA PAVEL: Expoziția Miriam Ben-Haim pag. 3
- MIRCEA POPESCU: Un sculptor belgian originar din România pag. 3
- EVELIN FONEA: Titu Maiorescu și evreii pag. 7
- I. SARA: Tandrețea Mediteranei pag. 8

„POVESTIRI HASIDICE“ în tălmăcire românească

În numărul trecut al revistei noastre, am relatat faptul că, la 25 noiembrie a.c., a avut loc un important eveniment cultural: lansarea volumului de „Povestiri hasidice” culese de H. Bloch, în traducerea semnată de dr. Carol Litman, volum apărut sub auspiciile Editurii „Cartea Românească”. Revenim asupra acestui eveniment, publicând spicuri din cuvântările rostite cu acest prilej.

MAGDALENA POPESCU-BEDROSIAN

directoarea Editurii „Cartea Românească”

Despre hasidism, eu am aflat relativ târziu, adică la începutul anilor '80. El mi-a fost revelat de bunul nostru prieten și coleg Florin Mugur, care mi-a povestit câte ceva despre semnificațiile hasidismului, dar nu mi-a dat să citesc eu însămi cărțile respective. (...)

Din clipa în care dna prof. Paula Litman a venit cu cărțile la noi, la editură, și ne-a rugat să facem tot ce putem ca această versiune să apară, mi s-a părut că aceasta ar reprezenta un *dar pe care mi-l fac mie, și tuturor celor ca mine, care vor să știe și nu

știu, pe ce căi să ajungă la știință, la înțelepciune. Cartea n-ar fi putut să apară la această editură, care se zbate din greu, cu tot felul de dificultăți, dacă n-ar fi fost sprijinul Ministerului Culturii, conștient fiind că această carte este și un instrument de lucru și o carte aparținând culturii universale, dar și culturii române, pentru că - măcar din auzite știm - hasidismul a avut o mare influență asupra lui Ion Creangă, asupra lui Sadoveanu, asupra lui Vasile Lovinescu, asupra lui Vasile Voiculescu.

Acad. dr. NICOLAE CAJAL

președintele F.C.E.R.

Doamnelor și domnilor,

Vă rog să-mi permiteți să încep prin a mulțumi Editurii „Cartea Românească”, care dă cititorilor ei posibilitatea să afile - pentru prima oară în limba română - texte ale unei importante manifestări a spiritualității evreiești, care a fost **hasidismul**.

Este vorba de acea mișcare larg populară

învățăturile hasidismului au fost - în epocă - așteptate cu înfrigurare de grupuri largi ale evreimii de rând. Celor care aproape nu mai vedeau vreo înlăcrare de speranță, hasidismul le-a întărit atașamentul pentru credința de veacuri a poporului, încredere deplină în caracterul ei mântuitor. În același timp, el a oferit omului simplu convingerea că are un rost pe lume, că nu este un oarecare obiect zvârlit într-un univers ostil, că și el, nu numai eruditul aplicat asupra Scrierilor Sfinte, poate fi părtaș la trăirea afectivă a principiilor credinței ancestrale. Hasidismul a oferit omului umil reazemul moral de care ducea lipsă, i-a redat încrederea în sine; a cultivat în rândurile populației nu numai fervoarea religioasă, dar și atașamentul profund pentru un comportament și pentru valori spirituale de mare înălțime morală, printre care, nu pe ultimul loc, se află dragostea pentru cel de aproape, fraternitatea cu cei în suferință. Un exemplu ilustrativ desprins din fragmentul: **Iubirea**: „Rabi Abraham spuse odată: Expresiile «Iubește pe Dumnezeu, stăpânul tău» și «Iubește pe aproapele tău» par două porunci deosebite. De fapt însă, iubirea de Dumnezeu și iubirea de oameni sunt unul și același lucru. Și aceasta este datoria Țadiciului: să unifice dragostea pentru Dumnezeu cu cea de oameni”.

Veșmântul discursiv specific evreiesc în care sunt îmbrăcate aceste valori morale nu ascunde caracterul lor profund universalist.

În acest sens, două exemple din povestirea intitulată **Tatăl**:

„În cursul rugăciunii de Iom Kipur, cuprins de extaz, Levi Itzhak strigă: «Stăpâne al lumii! Ce vrei de la copiii tăi? Ei sunt răi și nu țin seama de poruncile tale. Te întreb însă: se cuvin oare laude aceluia tată care-și iubește doar copiii cumiți și ascultători? Laude merită acela care arată dragoste și bunăvoință copiilor săi răi, care nu țin seama de îndrumările sale și îi încalcă dorințele. De aceea, te implor, îndură-te de noi, așa cum se îndură un părinte de copiii săi!».

Același Rabi Levi Itzhak a spus odată: «De obicei, ne cuprinde mila pentru acela care și-a pierdut avutul într-un incendiu sau în alt chip. Nu suntem însă mișcați atunci când un om păcătuiește sau este mistuit de patimi, nu gândim că în acest fel se prăpădește OMUL, care este mai de preț decât orice avere».

Gânduri de acest fel pot fi exprimate în toate limbile pământului, de către orice om, indiferent de culoare și de rasă, de religie sau de sex.

Acesta este motivul pentru care învățăturile hasidice au căpătat mare audiență și sunt în prezent cultivate de un mare număr de evrei și neevrei, devenind temă predilectă a multor oameni de cultură și artă.

Chiar mai mult...

Rabi Haim din Sandez, decedat în 1870, răspunde unor întrebări de AZI (citat din fragmentul intitulat **Descoperirile**). Rabi Haim a spus odată: „Pe lume nu există nimic pe care creatorul să-l fi înfăptuit fără rost. Tot ce vedem are scopul să îndemne spre pioșenie.

● Cu prilejul lansării volumului „Povestiri hasidice”, vorbește dl acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R. De la stânga la dreapta: dnii av. Iulian Sorin, secretar general adjunct al F.C.E.R., Ivan Truter, secretar executiv al Consiliului pentru Minoritățile Naționale, dr. Charles Cruparu, director al Căminului de bătrâni „Martin Băluș”

Chiar și descoperirile din timpul nostru există doar spre a arăta puterea și înțelepciunea pe care Dumnezeu le răspândește în natură și în creierul omenesc, astfel încât oamenii să-și dea seama că trebuie să-l iubească și să-l urmeze pe Dumnezeu”.

Adăugă apoi: „Iată, bunăoară, de ce există trenul? Ca oamenii să poată pricepe cum orice lucru vine în minutul dinainte hotărât pentru el, precum și că într-o clipă poți pierde legătura. De ce există telegrama? Ca să-ți amintească de faptul că orice vorbă este luată în seamă când se face socoteala. Telefonul ne dă puțință să pricepem că, vorbind jos, se poate auzi sus”.

Un rabin din Rusia, care era de față, întrebă: „Rabi, și în ura contra evreilor, în

persecutarea lui Israel există vreun scop dumnezeiesc?”. Primi răspunsul: „Și acestea sunt necesare. Iată, există evrei care au uitat acest lucru; de aceea Domnul a trimis pe lume o ceată de oameni răi, spre a aminti din când în când evreilor că sunt evrei”.

Doamnelor și domnilor,

Am abuzat de timpul Dvs. și vă cer scuze. Voi încheia deci, mulțumind din nou traducătorului și Editurii „Cartea Românească”, subliniind că apariția acestui volum trebuie apreciată ca un real act de cultură și o contribuție - dintre cele mai valoroase - pentru apropierea spirituală între etnii, între români și evrei, în sensul complementarității de spirit și nădejde în viitor, în mai bine.

Prof. univ. ANDREI PLEȘU

directorul revistei „Dilema”

Am auzit prima oară de hasidism în primii ani de facultate, când am citit un studiu al lui Mircea Eliade despre Brâncuși. În studiul acela, el se referă la hasidism, încercând să explice anumite elemente de simbolism oltenesc tradițional din sculptura sa, pe care și le descoperă la Paris. Vorbind despre descoperirea de sine, pomenește despre una din povestirile hasidice ale lui Martin Buber. Se povestește că Rabinul Aizic din Cracovia i se revelă într-un vis că undeva, pe un pod care duce spre Castel, o să găsească o comoară. Podul era păzit de trei sentinele. Sentinela șefă îi explică că a bătut drumul de pomană, că acolo nu se află nici o comoară, că așa pățește cine se ia după vise, că și el a visat că în casa unuia Aizic din Cracovia se află o comoară, dar el nu-l nebul să se ducă până acolo. Și Rabinul Aizic mulțumește și, în bună rațiune hermeneutică, se duce înapoi și găsește comoara. Acesta era drumul necesar spre a ajunge la el însuși. Citind apoi textele hasidice, am simțit o extraordinară atmosferă ecumenică, fiindcă îmi erau familiare texte asemănătoare din apoftegmele Părinților Creștini, tipărite într-o antologie care se cheamă „Patericul”, plină de snoave și istorioare cam de același tip; de asemenea, îmi erau familiare unele texte din aria budismului Zen, unde, de asemenea, sunt snoave și istorioare de același tip. Tipul acesta de povestire, în care n-avem de-a face cu teorii, n-avem de-a face cu construcții, ci avem de-a face cu o anecdotă lămuritoare, cu o pildă, ține de un tip de spiritualitate, de un moment din istoria spiritului, care are semnificația lui. Întâi, o nevoie de experiență nemijlocită. Asemenea tipuri de spiritualitate apar după ce s-au comis o serie de abuzuri în materie speculativă; după prea multă scolastică, e nevoie de mistică; după prea mult talmudism, e nevoie de hasidism, e nevoie de o recuperare a imanenței lui Dumnezeu, a unui Dumnezeu care e aproape, care este imediat lângă tine, care e vecinul tău și cu care poți să stai de vorbă cordial, cum stai de vorbă cu orice vecin. Această nevoie de experiență nemijlocită este una din sursele psihologice și istorice ale hasidismului, după care Dumnezeu nu e ceva

de necunoscut, ci ceva de nerecunoscut. Este la îndemână și, dacă ai fi atent, l-ai putea atinge, numai că nu-ți dai seama niciodată că e acolo unde e de fapt. Asemenea nevoi de imanență a lui Dumnezeu, de proximitate a lui Dumnezeu apar și-n vremurile grele, când studiul n-ajută, când e nevoie de un sprijin concret, care vine sau nu vine.

A doua caracteristică a unor asemenea texte este umorul. Țin să apăs asupra acestui lucru, pentru că, de obicei, se încearcă uneori ca religia să fie asimilată cu ceva solemn, dacă nu sinistru. Există o formă de seriozitate deplasată, care confundă pietatea cu proasta dispoziție. Un om credincios cu adevărat e un om bine dispus. Și-mi aduc aminte de cineva în care spiritul hasidic și spiritul creștin s-au îmbinat într-o variantă unică, aș putea spune: mă gândesc la Nicu Steinhardt. Această bună dispoziție, când ai de-a face cu fundamentalisme funerare, e ceva de care avem mare nevoie.

Al doilea lucru foarte complicat este faptul că aici adevărul este semnalat sub forma unor povestiri. De obicei, se caută un răspuns, o teză, un sistem. Or, aici nu se dau definiții, nu se dau soluții, în sens linear, ci se spun povești. Adevărul e epic. Asta lasă foarte mult libertate celui care citește și celui care interpretează. Adevărul nu e o construcție severă care închide discuția, adevărul este o pildă, o analogie, care de-abia provoacă cercetarea lui. E o manieră foarte răsăriteană de-a răspunde unei întrebări cu o poveste. Și Șeherezada este rezultatul unei asemenea performanțe. O poveste este un adevăr viu, un adevăr întruchipat în realitate, nu este o simplă desfășurare speculativă. Asemenea forme de religiozitate apar și în sfârșitul de ciclu istoric. Există în finalul unei cărți a lui Gershom Scholem despre marile curente ale misticii iudaice o povestire despre o anumită involuție spirituală care ne privește pe toți, dar care se ilustrează aici ca un caz din istoria hasidismului. Se spune acolo că Baal Șem Tov, întemeietorul hasidismului, când avea o problemă de rezolvat, se ducea într-o pădure, într-un anumit loc, aprindea un foc,

Continuare în p. 6

H. Bloch Povestiri hasidice

care a luat naștere la începutul secolului al XVIII-lea, într-o vreme de cumpănită restrîcție pentru evreimea din Răsăritul Europei. Victime ale unor înspăimântătoare acte de cruzime și ale unor pustitoare distrugerii, dezamăgite și de năruirea speranțelor pe care cercuri largi de evrei le-au investit în acțiunile celebrului fals Mesia, Sabetai Țvi, mulțimile de evrei simpli, risipite prin sate și târgușoare, erau atunci pradă deznădejdii și unor grave probleme de existență.

Despre inițiatorul hasidismului, despre Rabi Israel Baal Șem Tov, legenda spune că s-ar fi născut la granița Bucovinei.

Acest curent iudaic a fost cunoscut în România, căci iată, în culegerea de față o povestire este pusă pe seama unui hasid care a pășorit în orașul Iași. Ea se numește **Blestemul** și sună așa: „O bucată de vreme rabi Abraham a fost rabin al comunității din Iași. Niște adversari ai hasidismului îl dușmăneau și-l asupreau. Într-o zi, când persecuțiile au ajuns până într-acolo încât el era în mare primejdie să fie întemnițat, oamenii săi de casă și prietenii îi cerură să-și blesteme dușmanii. El spuse atunci: «În tinerețe am afurisit niște oameni, oameni care-mi puneau piedici la învățătură și le-a mers foarte rău. Când am îmbătrânit, am avut remușcări că am procedat așa și de atunci inima mi-e plină de căință și supărare. De aceea, m-am rugat ca orice blestem care va ieși vreo dată din gura mea, cât voi trăi, să se prefacă în binecuvântare. Așadar, mai vreți să-mi afurisc dușmanii?».

Povestirile hasidice culese de scriitorul Haim Bloch și publicate la Viena în 1929, apărute acum la noi în excelenta tălmăcire a dlui dr. C. Litman, sunt - în esență - povestiri morale.

Expoziția Miriam Ben-Haim la Muzeul Colecțiilor de Artă

Recapitulând expozițiile de artă israeliană care au avut loc în ultimii ani la București - printre ele cităm în primul rând, pentru valoarea ei deosebită, expoziția de grafică deschisă acum câțiva ani la Muzeul Colecțiilor -, apare, insistentă, observația că, aproape fără excepție, imaginile au ca temă priveliștile Israelului. Dacă la reprezentanții vechii gârzi artistice, ai celor din generațiile stabilite în Israel cu multe decenii în urmă, și care avuseseră o perioadă de activitate în Europa, încă se mai întâlnesc portrete și scene cu personaje, la cei mai de curând veniți, fascinația peisajului este totală.

Explicațiile n-ar trebui căutate prea departe, pentru cei mai mulți dintre cei veniți din Europa, tipul acesta de priveliști ale Orientului Apropiat, cu particularitățile geografiei israeliene, constituie o surpriză de lungă durată, practic inepuizabilă și, în același timp, un soi de sprijin psihic permanent în evoluția procesului de adaptare la atâtea noi experiențe.

Nu altfel stau lucrurile cu desenele și picturile doamnei **Miriam Ben-Haim**. Întreaga ei expoziție este consacrată peisajului israelian, sunând ca un imn parcă

adus naturii, cu asperitățile, farmecele și misterele ei, în acele locuri pe care le-a parcurs cu ochi sfredelitori și cu un amestec de bucurie și îngrijorare. Sunt peisaje ale aridității - se repetă, de pildă, imaginea "copacului uscat", profilat, înșurșurat, pe un cer îngust, nici el surzător. Multe peisaje evocă aspecte ale deșertului Neghev, cu o aprigă capacitate de a transmite sentimentul fierbințelii și al uniformității cromatice. Alte peisaje, cele mai numeroase, vorbesc despre "drumuri". Drumuri încolo, drumuri încoace, printre pietre, mărăcini, ierburi uscate, printre coline ascuțit conturate. Nu există,

ARTE PLASTICE

în aceste imagini ale "drumului" - poate cu anume conotații simbolice - nimic propriu-zis concret care să precizeze ideea de drum. O face însă, mult mai sugestiv, înclinarea planurilor, mișcarea vegetației, astfel că toate componentele imaginii converg către exprimarea ideii de "drum", mimând deplasarea, înaintarea către un țel.

Gândul ne duce cu milenii în

urmă, când, pe aceste drumuri au trecut sutele de mii de evrei, ieri robi ai Faraonului, azi îndreptându-se, ca oameni liberi, spre Țara Făgăduinței.

O altă caracteristică de-a dreptul izbitoare în imaginile pictoriței Miriam Ben-Haim este concentrarea, chiar aglomerarea elementelor grafice sau picturale. Nici un loc nu rămâne liber în spațiul fondului - de hârtie sau din alte materiale. Trăsătură lângă trăsătură, cu încrucișări, suprapuneri, intersecții, acoperă orice interval alb posibil. Procedul acesta dă consistență materială imaginii, fără a-i lua cu totul transparența, în condițiile în care latura cromatică se menține, cu minime excepții, la o gamă de griuri stinse. Ele se leagă, firește, și de tehnicile preferate ale artistei - desenul combinat cu pictura în guașe, desenul combinat cu pastelul, desenul în creion cu desenul miniatural în peniță - toate practicate cu o îndemănare perfectă, cu minuție, dar și cu temperament.

La acest capitol al virtuozității de meșteșug, Miriam Ben-Haim este, într-adevăr, remarcabilă și s-ar putea ca tentațiile unui anume

■ MIRIAM BEN-HAIM: Un copac în deșert

mod de a "face" și de a organiza liniar cu multă facilități suprafața imaginii s-o îndemne la opțiunea pentru un repertoriu de motive imagistice foarte restrâns.

Pentru publicul bucureștean, iubitor de artă bine făcută, cu grijă lucrată, această expoziție a putut să ofere un prilej de bucurie.

AMELIA PAVEL

Un sculptor belgian originar din România IANKELEVICI

În anul 1976, când a revenit pe meleagurile țării sale de origine, Iankelevici era un artist consacrat, cu o operă vastă în urma lui, din care aducea pentru prima oară la București o selecție reprezentativă.

Se născuse la 5 mai 1909, la Leova, în Basarabia. Înclinația sa pentru sculptură și desen s-a manifestat foarte de timpuriu. În 1923, era elev al liceului din Chișinău. La vârsta de 17 ani sculpează în lemn, pentru un negustor din satul său, un "Calvar". Pleacă în anul 1928, în Belgia, de unde se întoarce pentru a-și face, între 1929 și 1931, serviciul militar, la Galați. Un colonel care-i prețuia talentul îi pune la dispoziție un mic atelier; Iankelevici sculpează busturi de ofițeri, dar și figuri de voievozi români. Se reîntoarce,

după terminarea serviciului militar, în Belgia, unde se stabilește definitiv, mai întâi la Liège, apoi la Bruxelles. În 1935, execută patru mari basoreliefuluri pentru pavilionul României la Expoziția internațională de la Bruxelles. Se impune repede prin talentul și munca sa neobosită, formându-și un cerc de prieteni și admiratori statornici. Opera sa se îmbogățește și se diversifică continuu; alături de foarte numeroase portrete, sculpturi ce evocă chipurile delicate ale femeii, ale mamei, ale copilului, expresii ale unei viziuni artistice străbătute de un simț viu al frumuseții umane, el realizează monumente și proiecte de monumente în care nobletea și forța sentimentului își găsesc întruparea cea mai deplină și care i-au adus acestui artist o definitivă și binemerită consacrare.

Generoasă, caldă, comunicativă, opera lui Iankelevici se situează dincolo de stiluri și de mode. Forța iniștită, puritatea, lirismul ei cald și delicat, care nu exclud, atunci când e cazul, formulările energice și voluntare, vin din profunzimea convingerilor artistului, din adeziunea lui la idealurile frumosului și ale solidarității umane. Credincios sieși, evoluând fără salturi bruște, spectaculoase, Iankelevici și-a păstrat intacte feroarea și tinerețea spiritului, generozitatea și căldura sentimentelor, care-și au corespondentul atât în puritatea formei, în caligrafia elegantă a liniilor și a conturilor, cât și, uneori, în forța expresivă a unor imagini simbolice, ca aceea a eroului Rezistenței din monumentul de la Breendonk, de pildă - afirmare a unei mândri neînfrânte, chiar dacă îngenuchează - sau compoziția sculpturală intitulată "Te vom purta veșnic în sufletul nostru", în care patru tineri, ca patru coloane, poartă pe creștetele lor corpul eroului, de o orizontalitate care înfruntă parca timpul.

Din atelierul lui Iankelevici,

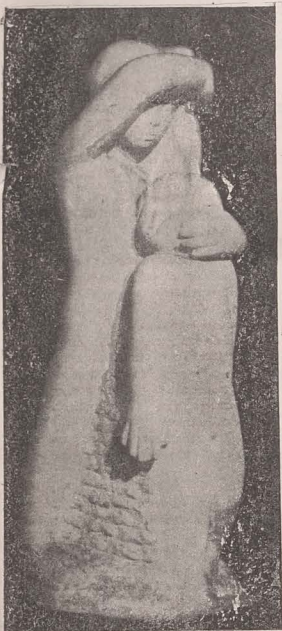
frecventat la Bruxelles de scriitori și artiști, de alți oameni de seamă ai vremii, a ieșit acea cu totul remarcabilă galerie de portrete, adânc intuite și modelate cu finețe, care constituie un capitol esențial al operei sale. Printre cei portretizați întâlnim multe nume ale unor români - Prințul Ghica, Mihail Penescu, Dumitru Negulescu, pictorul Marcel Iancu - , mărturie a legăturii constante păstrate de artist cu cei veniți, ca și el, din România. Tot aici - și mai târziu în Franța, la Maisons-Laffitte - au fost zămislite monumente ce se înalță în orașe din Belgia și din alte țări, cum sunt, alături de cel de la Breendonk, "Chemarea" din La Louvière sau "Confluentele" de la Liège, unanim prețuite pentru monumentalitatea lor calmă, interiorizată, pentru integrarea lor armonioasă în spațiul urbanistic.

Un cuvânt trebuie adăugat despre desenele acestui artist. Finețea, eleganța și puterea lor de caracterizare vin, îndubitat, din aceleași surse care dau sculpturilor sale contururi atât de clare și de expresive, din atașamentul față de valoarea și frumusețea reală și posibilă a omului.

Cu câțiva ani în urmă, Iankelevici revenea la București: a desenat aici portretele unor oameni de cultură pe care-i cunoșcuse mai dinainte sau pe care a dorit să-i cunoască cu acest prilej și, mai ales, a oferit cu generozitate Muzeului Colecțiilor un număr însemnat de lucrări menite să-i ateste prezența permanentă în patrimoniul artistic al primei sale patrii. În 1992, Academia Română l-a ales printre membrii săi de onoare.

A încetat din viață la Maisons-Laffitte, unde-și avea de mai multe decenii atelierul și unde a lucrat cu feroare până ce boala l-a doborât, în al 86-lea an al existenței sale, la 26 iunie 1994.

MIRCEA POPESCU

SUS: Personaj la margine de drum

STÂNGA: Sora mai mare (marmură de Carrara)

O colecție de ilustrate

Se împlinesc 30 de ani de când Gérard Silvain a inițiat colecția de cărți poștale ilustrate pe teme ale vieții sociale și religioase evreiești din întreaga lume. Multe sunt inspirate de sărbătorirea de Roș Hașana, unele dintre ele prezentate de "Tribune Juive".

Această pasiune a început odată cu descoperirea a două documente de acest gen reprezentându-l pe Alfred Dreyfus în timpul executării pedepsei de deportare pe Insula Dracului.

Rod al unor cercetări aprofundate, colecția a fost completată cu un număr însemnat de noi mărturii privind Afacerea Dreyfus, ajungând astfel la mai mult de 5.000 de ilustrate - mărturii care denunță atmosfera anti-evrească întreținută de cercurile reacționare în presa antisemită din Franța timpului. Multe reprezintă

personalități ale vremii, care au luat atitudine față de atmosfera calomnioasă antisemită, printre care și cea reprezentându-l pe marele scriitor Emile Zola (și celebrul său articol-manifest, "J'accuse!"), apărător înflăcărat al căpitanului Dreyfus, acuzat și condamnat pe nedrept (1894) de spionaj și înaltă trădare. Numeroase alte ilustrate evocă momente grațioase (1899) și al reabilitării (1906).

Citind un articol amplu al lui H. Daragon, în "Le Berry historique", intitulat "L'histoire par la cartophilie", Gérard Silvain și-a completat colecția cu vederi și cărți poștale cu subiecte evreiești, aspecte din viața ștetului, momente culturale ș.a., fiecare ilustrată având un sens și un mesaj.

Amplă colecție a contribuit

la ilustrarea unor lucrări ale sale ca acelea intitulate "Imagini și tradiții iudaice", "Două destine în Diaspora", "Problema evreiască în Europa anilor 1933-1945" și, în colaborare cu Elie Szapiro, "Evreii pe teritoriul Franței prin intermediul cărților poștale". Același autor a detaliat, într-un articol publicat în anuarul pe 1988-1989 al "Enciclopediei Judaice", "Lumea cărților poștale evreiești".

În Franța, în afară de această colecție pe teme evreiești, este cunoscută și cea similară a lui Gérard Benoît conținând alte mărturii privind antisemitismul francez, precum și reproduceri ale unor opere de artă.

Ev. F.

REZISTENȚĂ, LUPTĂ și câteva întrebări...

O cunoștință mi-a pus aceeași întrebare pe care și-o mai pun și acum mulți dintre cei străini sufletește de Holocaust și de efectele sale în anii celui de-al doilea război mondial. Și anume: „Cum a fost posibil să fie omorâți șase milioane de evrei fără să existe o rezistență din partea acestora?”

Întrebarea are un aspect pozitiv și unul negativ. Aspectul pozitiv este acela că se recunoaște, spre deosebire de ideologia neonaziști, existența sau, mai exact, dispariția celor șase milioane de victime din rândul evreilor, așa cum s-a întâmplat cu alte milioane de victime din rândul polonezilor și al celorlalte nații. Întristător este însă faptul că întrebarea nu se pune pentru executanți: „Cum a fost posibil să fie uciși șase milioane de evrei și care a fost mobilul acestei crime nemaiîntâlnite?”. În schimb, apare inevitabil întrebarea: „Cine a putut să o împiedice și nu a făcut-o?”. Fiindcă ea putea fi împiedicată. La fel de trist este faptul că nici acum nu se cunosc aspectele reale ale rezistenței evreilor - revolte în lagăre, insurecția eroică a celor din Ghetoul din Varșovia (1943), sub conducerea lui Mordehai Anielewicz, cooperarea unităților militare evreiești (așa-numitul „aliat uitat”) cu trupele britanice în Orientul Apropiat și, nu în ultimul rând, participarea militarilor evrei din cadrul armatei sovietice la toate bătăliile cu armata hitleristă, mulți dintre ei fiind distinși cu înalte ordine de război.

Dar se mai poate pune o întrebare: „Cum de nu și-au dat seama evreii din Europa de pericolul care îi aștepta, încă din anii 1933-1938, când naziștii promiteau Holocaustul, chiar dacă nu aveau încă mijloace să-l ducă la îndeplinire?”. Răspunsul nu este simplu. De când s-au dispersat în toată lumea, după distrugerea celui de-al Doilea Templu, evreii au trăit aproape permanent sub semnul amenințător al nimicirii. Faptul că au supraviețuit prigoanei române, cruciadelor, Inchiziției, pogromurilor a îndemnat să creadă în soarta lor, cu cele bune și cele rele, toate întru credința în Dumnezeu. Prigoana românească s-a opus prin răscăle, cea mai importantă fiind a „Fiului Stelelor” (Bar Kohba). Crucidelor, Inchiziției, pogromurilor nu li s-au mai putut opune decât pasiv, prin credință și studiu. Evreilor le erau interzise portul armelor de orice fel, practicarea meseriilor, munca în agricultură etc. Ținut la marginea societății, tolerat sau batjocorit, acuzat că aduce ciurma, bea sânge de copil la Paști, face vrăji, otrăvește fântâni etc., evreii s-au putut apăra doar cu Cartea. Ei a citit și a învățat să fie liberi prin puterea minții sale, să nu creadă în prejudecăți. Când a apărut nazismul, în anii '20 ai acestui secol, aberant și insolent, părea că un întineric trecător a cuprins mințile oamenilor. Pe fronturile primului război mondial luptaseră în armata germană mai mulți ofițeri evrei decât în alte armate, unde antisemitismul își pusese pecetea (armata rusă, cea franceză ș.a.). După război, în Republica de la Weimar, un evreu, Walter Rathenau, a ajuns ministru de externe. Asasinarea lui a fost unul dintre primele semnale care puteau să dea de gândit. Dacă Einstein, Feuchtwanger, Stefan Zweig și mulți alții au înțeles oarecum la timp pericolul nazist, majoritatea evreilor din Germania și din Austria nu au putut să prevadă ce se va întâmpla în aceste țări cu o solidă cultură și civilizație de câteva secole. Ca să nu mai vorbim de cei din Polonia, Ucraina, Rusia, care nici nu bănuiau că armata germană va mășcă până în pragul casei lor.

Pentru cei care se minunează că șase milioane de evrei s-au lăsat omorâți, există și alte întrebări:

1. Cum au fost posibile cucerirea rapidă a unor teritorii întinse din țări cu pretenții de forță militară (ca Franța, fosta U.R.S.S.) și luarea unui număr impresionant de prizonieri, deportarea populației, execuția a numeroși patrioți, oameni nevinovați etc.? Cine a permis Germaniei naziste să se înarmeze, să șantajeze Europa și s-o atace ca o hoardă mongolă din secolul al treisprezecelea?
2. Cum a fost posibil ca emigrarea evreilor din Germania, Austria, apoi și din alte țări aflate în pericol sau ocupate deja să fie stopată de guverne care puteau face infinit mai mult în favoarea victimelor sigure ale nazismului? Se știe că nici copiii nu au fost tratați cu mai mare

înțelegere în sensul emigrării și salvării lor.

3. Cum a fost posibil ca omenirea să aștepte, abia în anul 1945, de existența lagărelor de exterminare, deși din surse precise unii politicieni și militari de primă mărime aveau cunoștință de amploarea genocidului și de metodele utilizate, cu cel puțin doi-trei ani înainte?

După aceste întrebări și după multe altele, se mai poate ridica o pretenție asupra victimelor Holocaustului? Sunt morții vinovați? Cum se

HOLOCAUST

pot explica manifestările antisemite „semioficiale” din Uniunea Sovietică sau Polonia imediat după cel de-al doilea război mondial, din alte țări, apariția unor mișcări neonaziste în Germania, în Franța, tocmai acolo unde calamitățile provocate de nazism s-au resimțit în cel mai înalt grad? Și atunci se poate spune cu toată încrederea că, aflați între „soluția finală” a lui Hitler și tradiția antisemită europeană, cu trimiteri până în acest secol, evreilor nu le-a rămas decât dorința de a reveni în Țara Sfântă, care s-a refăcut ca stat în anul 1948, îndreptând șira spinării celor obidiți și evitând riscul unei nimiciri totale, cum a fost Holocaustul din anii 1940-1945. Se pare că este o lecție pentru oricine și nu numai pentru evrei.

BORIS MEHR

■ În amintirea eroilor căzuți în dramaticele zile ale Răscoalei din Ghetoul Varșoviei

O broșură, un articol, o scrisoare...

ACTUALE DUPĂ ȘAPTE DECENII

Simon Bayer, avocat evreu (n. 1896), a publicat în 1923, deci în urmă cu șapte decenii, o broșură intitulată atât de actual: **O doctrină a urii și o propagandă primejdioasă: antisemitismul**. Om cultivat, S. Bayer a avut o viață spirituală bogată. A fost coleg de clasă și prieten cu Tudor Vianu și cu Ion Barbu și a publicat versuri în revista „Literaturul”, a lui Al. Macedonski.

Ce anume l-a smuls pe Simon Bayer din intimitatea și seninătatea preocupărilor personale, precum și a celor strict profesionale, pentru a se face purtătorul de cuvânt al fraților săi calomniati și prigoniti? Simțea că nu poate rămâne „neutr” când coreligionarii săi sunt, pe nedrept, huliți, ținți ușor, aleasă anume ca derivativ pentru criza postbelică, halca azvârlită lupilor flămânzi și dezamăgiți, pentru a feri cercurile conducătoare de răspundere. Iar adversarii nu erau doar huliganii ignari, ci și destui studenți, în frunte cu doi profesori universitari, antisemiți notorii: A. C. Cuza și N. C. Paulescu.

Scurta, dar densa scriere a lui S. Bayer reprezintă, cum va observa Tudor Vianu, sub aparența modestă a unei broșuri (dovada urgenței), schița unei veritabile lucrări științifice. Și ce exprima în esență autorul ei, care, pentru nevoile demonstrației, făcea apel la cunoștințe din domeniile antropologiei, sociologiei, științelor juridice? Se demonstra, cu argumente științifice, nu numai netemeinicia teoriilor rasiste, ci și pericolul dezorganizării vieții statale și al introducerii arbitrarului și anarhiei, prin apelul la segregare în societatea românească. Mai întâi, susținea autorul sum-amintite lucrări, „rasa nu se confundă cu națiunea. Originea fiecărei națiuni se pierde în nenumărate încrucișări de rase. Unitatea fiecăruia stat și aspectul lui specific nu poate avea temeiul doar într-o legătură de sânge, ci în alte cauze, istorice, culturale”. Și, mai departe: „Ura de rasă are un caracter distructiv, dizolvant asupra societății. În locul claselor sociale, cari sunt un produs natural al diviziunii muncii, ura de rasă creează grupuri artificiale și antagoniste, ireductibile”. Apoi, S. Bayer coboară în concret. Cu recenta și greu cucerită înțelegere, nu individuală, ci în masă, a evreilor, din 1919 (cu tergiversări până în 1923), ca umare a participării la primul război mondial și a presiunii europene, nu erau de acord cercurile conservatoare. De aici și agitațiile antisemite. Dar legea, odată adoptată, trebuia respectată, așa cum observa judicios juristul.

„În viața de stat, moralitatea înseamnă respectul legalității. Respectul acestor legi se datorește în mare parte prestigiului de care

ele se bucură, conștiinței că ele nu pot fi înfrânte fără urmări grave pentru acela care ar încerca s-o facă. Nimic însă nu coboară atât acest prestigiu al legilor decât a permite manifestarea unor acte care violează în mod flagrant legea fundamentală a țării, cum sunt manifestările antisemite, deci a desconsidera legea și a pregăti noi abateri”. Apreciind la justa valoare importanța apariției broșurii lui S. Bayer, pe care o citește cu un sentiment de îngrijorare și interes, Tudor Vianu îi scrie, de la Tübingen, unde se afla la studii, prietenului său o scrisoare pe care îmi permit să o preiau după „Dicționarul neconvențional” și care dovedește și faptul că marele om de cultură, contrar unei opinii larg răspândite, era extrem de sensibil la comportamentele antisemite: „Tübingen - 16 aprilie 1923. Dragul meu Bayer... Despre agitațiile antisemite am fost și eu ținut la curent, aproape zilnic, prin jurnalele pe care tatăl meu are grijă să mi le trimită. Ce să zic? Sunt trist. E ca și cum aș fi suferit o trădare a idealurilor mele. Și mă gândesc că așa trebuie să fie și pentru tine, dragul meu Bayer. În seninătatea morală în care știu că trăiești, agitația «gorilei» trebuie să fi semănat cu o surpriză, cu un atac pe la spate... Am citit broșura ta cu mult interes. Este limpede, precisă și convingătoare. Este o excelentă schiță științifică de sociologie. Nu știu ce i-ai putea replica după buna rațiune românească. Dacă ai fi realizat-o în 150 de pagini, ai fi putut spera și la o mai mare influență. Lucrul îl și făgăduiești în «Prefață» și cred că nu ți-ai fi prea greu. Ar fi trebuit numai să orchestrezi în mod mai bogat aceleași idei, căci, lucru important, tonul i-ai găsit de pe acum; stăpânit, rece, incisiv. În cazul că te-ai decide să-ți desăvârșești lucrarea, ar mai trebui, poate, să mai arunci o privire către bibliografia chestiunii. Cunoști, de pildă, lucrările lui M. Mendelssohn, filosoful din sec. XVIII, amicul lui Lessing și al lui Nicolai? Dar pe ale lui Hermann Cohen, șeful școlii neokantene din Marburg? Printre savanții evrei din Germania cred că mai trebuie să fie și alții care au resimțit și au tratat chestiunea în mod practic, în legătură cu interesele de fapt ale culturii. Scrie-mi ce ecou a trezit lucrarea ta. Cine a vorbit despre ea și ce s-a spus?”

Pentru pulsul vremii, al contextului socio-politic și ca o confirmare a îngrijorării întemeiate a lui S. Bayer, autorul amintitei broșuri, ca și a lui T. Vianu, autorul scrisorii, este suficient să frunzărești presa de acum șapte decenii. Iată ce puteam citi, de pildă, vineri 2 noiembrie 1923, în ziarul „Egalitatea”, în articolul intitulat: „Contra huliganilor antisemiți”, sub semnătura lui Ploieșteanu (unul din pseudonimele lui Moses Schwarzfeld, cel mai longeviv gazetar evreu din România): „Dl. Mărzescu, ministrul ocrotirii sociale, a rostit la Ungheni-lăși și la Iași discursuri în care a insistat asupra anarhiei, așa cum trebuie să vorbească un om de stat conștient de răspunderea guvernelor față de curente nesănătoase, neînfrânte. A vorbit frumos, fără îndoaială, dar e destul atât? Nu! Înțelege oricine că atunci când cei de la cârmă, cu răspunderi, dezaprobă și promit măsuri, ele trebuie luate, dezaprobarea trebuie să aibă urmări hotărâtoare, curmătore. (subl. ns.) Dar și când în urma vorbelor frumoase și înălțătoare, în urma severității promise, nimic, absolut nimic, apoi asta nu mai înseamnă toleranță, ci o directă încurajare la rele, o încurajare pentru continuarea campaniei ticăloase, ce dl. Mărzescu o proclamă dăunătoare; înseamnă - pentru oricine vrea să înțeleagă și are interes să înțeleagă - că aceste rele sunt dezavuate de formă, și că, în fond, sunt plăcute și binevenite ocărmuiri!”

O broșură, un articol, o scrisoare de acum șaptezeci de ani... Și-au pierdut ele, oare, actualitatea?

ȚICU GOLDSTEIN

DECESE

Giroiu Savel amintește cu aceeași durere că s-au scurs doi ani de la trecerea în neființă a scumpei sale soții BIUTTY GIROIU.

Un gând pios pentru liniștea ei.

Cu durere în suflet anunțăm trecerea a zece ani de la încetarea din viață a scumpului și neuitatului nostru sot și frate GOLDBERG HAS - Galați. Goldemberg Elena - soție, Kling Bella - soră, Goldemberg Iosef - frate.

Herman Gherșin, împreună cu întreaga familie, anunță cu aceeași durere împlinirea, la 5 ianuarie 1995, a unui an de la decesul scumpei noastre MARICA GHERȘIN.

Urmare din p. 1

Înscirarea adevăraților asasi ai evreilor - în principal, autoritățile ungurești de ocupație; să fie întreținute monumentele evreiești de pe teritoriul României, pe cheltuiela statului român; să fie realizată o colaborare între istoricii români și evrei pentru a scrie adevărata istorie a evreilor de pe teritoriile românești.

După încheierea festivității de Hanuca, dl acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., a dezvelit două plăci de marmură aplicate pe fatada de sud a Templului Memorial al Deportatilor, ca un omagiu postum adus memoriei inițiatorului acestei acțiuni, regretatul Șef Rabin dr. Moses Rosen, plăci pe care a fost gravat următorul text: „1940-1944. În primăvara anului 1944, autoritățile fasciste maghiare, de vremelnică ocupație, au strâns într-un ghetou, la Cluj, populația evreiască de peste 18 000 de suflete, copii și bătrâni, bărbați și femei, care apoi au fost deportați în lagărele morții de la Auschwitz și din Germania, unde au fost uciși peste 16 000 dintre ei, pentru singura vină de a fi fost evrei. Această placă a fost așezată cu prilejul comemorării celor 50 de ani de la martiriul lor. Au murit AL KIDUȘ HAȘEM. În veci, întreg poporul evreu nu-i va uita!”.

Întreaga asistență a păstrat un moment de reculegere.

Corresp. Emanoil Dulgheru

● ORADEA.

Sărbătoarea de Hanuca a căpătat un plus de strălucire prin frumosul program de cântece dedicate momentului festiv oferit de corul și orchestra „Hakeșet”, formații alcătuite din tineri elevi ai cursurilor de Talmud Tora din localitate.

Di acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., însoțit de dnii av. Iulian Sorin, secretar general adjunct și Alex Sivan, director general, au fost oaspeți de onoare. Au participat dnii ec. Ștefan Sermi, președintele Consiliului Județean Bihor, general-maior Sorin Cârjan, comandantul Poliției din Oradea, prof. dr. Teodor Maghiar, rectorul Universității din Oradea, I.P.S. Ioan Mihăileanu, episcop al Eparhiei Ortodoxe din Oradea, P.S.S. Iosif Timofte, episcop de Oradea al Bisericii Romano-Catolice, Prim-Rabin Markovitz Zoltan, din Debrețin.

Au fost prezenți dl Zvi Feine, director al Programului „Joint” pentru România, dna Tova Bin Nun, director al Agenției Evreiești, filiala din România, o delegație a Comunității Evreilor din Debrețin, reprezentanți ai altor culte.

După ce dl ing. Felix Kopelman, președintele Comunității Evreilor din Oradea, a făcut un scurt istoric al obștii sale și a trecut în revistă realizările din prezent, în ciuda descreșterii numerice a populației evreiești, a urmat alocuțiunea rostită de dl acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., despre importanța sărbătorii de Hanuca atât pentru evrei, cât și pentru neevrei, în sensul necesității bunei conviețuirii între popoare, aducătoare de prosperitate și pace.

● ARAD

Cu prilejul Hanukiadei, o delegație a conducerii F.C.E.R., în frunte cu dl acad. Nicolae Cajal, președintele Federației, dl Prim-Rabin dr. Ernest Neumann, din Timișoara, au fost oaspeții obștii arădene. La festivitate au participat dl Zvi Feine, director al Programului „Joint” pentru România, dna Tova Bin Nun, director al Agenției Evreiești, filiala din România. Au fost prezenți dnii ing. Avram Crăciun, prefectul județului Arad, Ivan Truțer, secretar executiv al Consiliului pentru Minoritățile Naționale, reprezentanți ai Consiliului Județean, ai Primăriei, P.S.S. Timotei, episcop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Aradului, Hunedoarei, Hălmașului și Ienopolei, reprezentanți ai altor culte, ai unor partide politice, ai vieții culturale, ziaristi, un numeros public.

În cuvântul de bun venit, dl ing. Ștefan Löwinger, președintele Comunității Evreilor din Arad, după ce a adus un omagiu memoriei celui care a fost Șef Rabin dr. Moses Rosen, a făcut un succint istoric al obștii, a adresat mulțumiri Federației și Organizației „Joint” pentru grija manifestată și față de obștea sa. Alocuțiunea festivă a fost rostită de dl

acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., care a relevat noi fațete ale sărbătorii de Hanuca.

● PIATRA-NEAMȚ

Sărbătoarea de Hanuca 5755 a fost onorată de prezența dlui acad. Nicolae Cajal, însoțit de conducători ai Federației, de participarea dlui Zvi Feine, director al Programului „Joint” pentru România. Au fost de asemenea, prezenți dnii Alexandru Casapu, prefect al județului Neamț, Gheorghe Ocneanu, primar al municipiului, Dumitru Lospa, viceprimar, reprezentanți ai unor partide politice, ai unor culte, ai unor minorități, ziaristi.

În cuvântul rostit de dl ing. Leon Iancu președintele Comunității Evreilor din Piatra Neamț, au fost evidențiate vechimea existenței populației evreiești pe aceste locuri, mărturie fiind fundația Sinagogii din Piatra datând dinaintea domniei lui Ștefan cel Mare, contribuția evreilor pietreni, în diferite domenii ale vieții sociale, în special, culturale, ca și jertfa lor de sânge în războaiele pentru suveranitatea și întregirea patriei comune evidentă prin monumentele eroilor din cimitirele evreiești. A fost subliniat faptul că, în pofida diminuării numerice, activitatea comunitară se desfășoară cu bune rezultate, fiind aduse, totodată, mulțumiri Federației și Organizației „Joint” pentru ajutorul acordat.

Di Alexandru Casapu, prefectul județului Neamț, a dat citire unui mesaj de felicitare adresat populației evreiești din județ și din țară, cu prilejul sărbătorii de Hanuca.

Momentul de vârf al festivității l-a reprezentat alocuțiunea rostită de dl acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., care a punctat câteva dintre cele mai importante semnificații ale sărbătorii de Hanuca.

● TIMIȘOARA

Hanuca 5755 s-a bucurat de prezența unei delegații a conducerii F.C.E.R., în frunte cu dl acad. Nicolae Cajal, de participarea dlui Zvi Feine, director al Programului „Joint” pentru România.

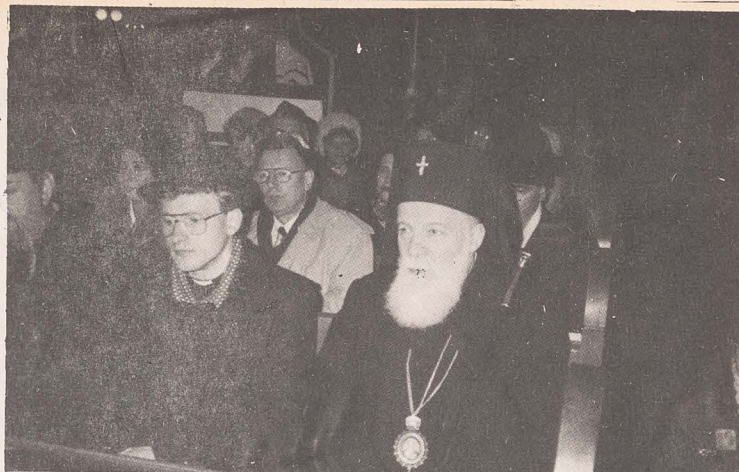
Au fost prezenți I.P.S.S. Mitropolitul dr. Nicolae Corneanu, Preot Vladimir Marcovici, vicar al Vicariatului Ortodox Sărb din Timișoara, dnii Petru Miculescu, subprefect, prof. dr. Ion Băcum, prof. dr. Constantin Luca, prof. dr. Radu Cristodorescu, prof. dr. Petrică Drăgan, de la Universitatea de Medicină și Farmacie, prof. dr. Ion Drăgulescu, rectorul Universității de Medicină și Farmacie, personalități ale vieții culturale timișorene.

În fața unui templu arhiplin, au luat cuvântul dl Prim-Rabin dr. Ernest Neumann, conducătorul spiritual al obștii, care a mulțumit distinșilor oaspeți pentru participare.

Di acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., a luminat câteva din semnificațiile majore ale sărbătorii.

La VATRA DORNEI (secretar al Comunității, M. Mehler), C-LUNG MOLDOVENESC (președinte, dr. S. Abramovici), GURA HUMORULUI (președinte, Don Iunii), SUCEAVA (președinte, S. Pietraru), SIRET (președinte, H. Gropper), RĂDĂUȚI (președinte, I. Koffler), FĂLTICENI (președinte, B. Marmor), BOTOȘANI (președinte I. Tîrîr), SĂVENI (președinte, M. Marcus), ca și în obștile din ODOBEȘTI, FOCȘANI, BUZĂU, serbările de Hanuca au fost celebrate prin programe artistice adecvate momentului, susținute de corul Talmud Tora din Suceava, care a făcut un turneu, cu această ocazie, și în celelalte comunități mai sus amintite. Hahamul Gideon Bruckmaier, delegat al F.C.E.R., a vorbit, în fața unui numeros auditoriu, compus din evrei și neevrei, despre însemnătatea sărbătorii luminii. La BRĂILA, GALAȚI, TULCEA și CONSTANȚA s-au adunat mulți cetățeni, evrei și neevrei, și au sărbătorit din nou Hanuca, Hanuca 5755.

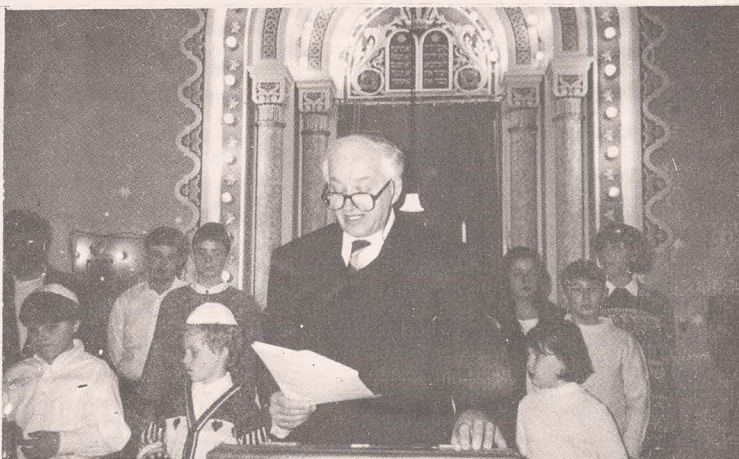
Din partea F.C.E.R., au participat delegații, membri ai conducerii Federației. La GALAȚI și BRĂILA a vorbit dl ing. Oly Lazăr, vicepreședinte al C.E.B. Corul „Șira

● Printre participanții la festivitatea de Hanuca de la Timișoara - I.P.S.S. dr. Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului

● Hanuca la Arad. De la stânga la dreapta: președintele Consiliului Județean Arad, P.S.S. Timotei, episcop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Aradului, Hunedoarei, Hălmașului și Ienopolei, dl ing. Avram Crăciun, prefectul județului Arad, doamna Tova Bin Nun, director al Agenției Evreiești, filiala din România, doamna B. Cajal

● Vorbește dl ing. Niliu Aronovici, președintele Comunității Evreilor din Ploiești

● Cântă corul tineretului al Comunității Evreilor din Brașov

CENTENAR OSCAR SAGER

La 9 decembrie a.c., a avut loc, în aula Academiei Române, o ședință publică consacrată împlinirii a 100 de ani de la nașterea academicienului Oscar Sager (1894-1981). Întrunirea a fost organizată de Academia Română, Secția de Științe Medicale și de Academia de Științe Medicale.

Au participat academicienii, cercetători în domeniul neurologiei, ziariști. În prezidiu s-au aflat academicienii Ștefan Milcu, Constantin Bălăceanu-Stolnici, Vlad Voiculescu.

În cuvântul introductiv, acad. Ștefan Milcu,

care a condus lucrările ședinței, a evidențiat contribuția deosebită în fiziologia și fiziopatologia sistemului nervos a celui care a fost colegul și valorosul om de știință Oscar Sager. Evocarea, pe larg, a vieții și operei savantului a cărui memorie a fost cinstită astfel a fost făcută de acad. Vlad Voiculescu.

În încheiere, dl prof.dr. Alexandru Șerbănescu, directorul Spitalului Colentina, care i-a fost elev și care l-a îngrijit cu dragoste și devotament până în ultima clipă a vieții, i-a adus un omagiu de suflet.

Vom reveni în numărul viitor.

Colțul asistatului

BINE, TOT MAI BINE

Aceasta este aprecierea unanimă a celor care frecventează Clubul nostru.

Cu atenția și grija permanentă a tuturor celor care contribuie la reușita acestei frumoase acțiuni și, nu în ultimul rând, a dnei Mara Cohen, delegata „Joint”-ului, din partea căreia avem un real sprijin, inițiativa luată devine tot mai atractivă. Pe zi ce trece, interesul asistenței crește în mod vizibil; bineînțeles că la aceasta au contribuit și artiștii Teatrului Evreiesc de Stat, inclusiv dl Silviu Stănculescu, formația „Menora”, dl Izu Gott, împreună cu Amedeo Gott, Ozana Ninosu și Luiza Cohn etc.

Pot evidenția în mod special mini-conferințele dlui profesor Marc Clarian, deosebit de interesante și mult așteptate de participanți.

Țin să relev că din rândurile acestora s-au găsit persoane care au citit epigrame și versuri proprii, care dovedesc talent și inspirație.

Nu-ți vine să crezi ochilor că oameni de vârstă înaintată, cu sănătatea relativă, în aceste câteva ore petrecute la Club uită de singurătate și de alte griji, antrenându-se într-o ambianță plăcută, pe care și-ar dori-o cât mai des creată.

Suntem la început de iarnă, desigur că problemele personale se aglomerează, dar convingerea mea intimă este că interesul tuturor nu va scădea, ci dimpotrivă, fiecare dintre noi va căuta să iasă din izolare și va aștepta cu același interes reuniunile noastre de joi, aducându-și o contribuție personală tot mai mare.

Personal, doresc ca aceste manifestări să fie tot mai dese, cu aportul cât mai multor persoane.

Spor pe mai departe și mult succes!

ALEXANDRU NĚGREA
asistat

PUBLICAȚII ALE MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

ASTĂZI: „ARARAT”

REVISTA ARMENILOR DIN ROMÂNIA

Ne-au sosit la redacție numerele 21 și 22 pe 1994 ale publicației armenilor din România „Ararat” (Serie nouă), publicație care este de fapt continuarea celei fondate în anul 1924. Se împlinesc deci 70 de ani de la apariție, ocazie de a ura și noi un cântec „La mulți ani!”

Coloanele revistei, apărută într-un format elegant, adăpostesc articole și studii înfățișând momente sociale și culturale contribuții la cunoașterea sufletului armean de-a lungul frământărilor sale istorice. Astfel, istoria trecută și prezentă a armenilor prinde glas în articole și studii succinate, din care răzbate încrederea în viitorul Armeniei, țară cu o veche și impresionantă civilizație, a poporului armean, care, așa cum spunea Lamartine, „...ei sunt poporul bunei speranțe...”

Din numerele primite picuim: **Minoritățile naționale în atenția Consiliului Europei; Armenii din Iran între două lumi; Primul Congres al Femeilor din Armenia** - la care a participat și doamna Felicia Meleşcanu - ; **Sirag Căscanianu** - o figură luminoasă a

ARARAT

Publicație a armenilor din România

artei armenice: **Procesul Lewis** - „Le Monde”; **Un precursor al presei armenice din România** - **Levon Șahazizian** ș.a.

O rubrică specială de **Restituiri**, subintulată **Lexicon Ararat** - pe care am parcurs-o în numerele trecute - aduce în atenție figuri reprezentative din cultura armeană, intelectuali de seamă integrați în viața socială românească: **Andronic Țăranu** - pictor și muzician, prieten cu Eminescu și cu George Enescu; **jurnalul lui I. Kalustian**; **rebusul lui Nory Bedighian**; **Grigore Trancuș** ș.a. În acest context, amintim una din poeziile scrise de Nicolae Iorga, care demonstrează nu numai faptul că la noi minoritățile au găsit un mediu propice pentru a se afirma, ci și faptul că ei - deci și armenii - au adus din depărtarea lor „Și toată floarea de la voi de-acasă/ Și toată arta veche și frumoasă”.

Ev. F.

HANUCA: TRADIȚIA CONTINUĂ

Urmare din p. 5

„Vezimra” a interpretat un frumos program de cântece adecvate sărbătorii. La TULCEA și CONSTANȚA, dl prof. Haim Riemer, redactor-șef al „Revistei Culturii Mozaic”, a vorbit despre însemnătatea sărbătorii. Același cor „Șira Vezimra” a oferit un program de Hanuca, iar dl prof. Haim Riemer a dat explicații după fiecare cântec, pentru a-i face pe auditorii să savureze frumusețea și bogăția de idei a cântecelor interpretate. Se pare că a fost o experiență reușită, care ar putea fi perpetuată dacă s-ar traduce din timp textele cântecelor sau, măcar pe scurt, conținutul lor și ar fi prezentate înainte de executarea cântecelor. În general, manifestările au fost reușite.

● PLOIEȘTI

Serbarea de Hanuca a fost onorată de participarea unei delegații a conducerii F.C.E.R., formată din dnii Alex Sivan, director general, și prof. dr. arh. Tiberiu Benedek, a dlui Zvi Feine, director al Programului „Joint” pentru România. Au participat autorități județene și municipale, reprezentanți ai cultelor.

Dl ing. N. Aronovici, președintele Comunității, a adus mulțumiri, în cuvântul de bun venit, conducerii F.C.E.R. și Organizației

„Joint” pentru grija ce o manifestă față de toate comunitățile din țară, deci și față de cea pe care o reprezintă, pentru buna desfășurare a activității acestora, subliniind, totodată, bunele relații ale Comunității Evreilor din Ploiești cu autoritățile locale. După ce vorbitorul a făcut un succint istoric al evenimentelor celebrate de Hanuca, corul „Șira Vezimra” (dirijor Izu Gott) a oferit un program de cântece dedicate sărbătorii, care au dat culoare festivității și au entuziasmat asistența.

● BRAȘOV

În prezența unei delegații a F.C.E.R., a dlui Zvi Feine, directorul Programului „Joint” pentru România, serbarea de Hanuca 5755 în această comunitate s-a desfășurat în cea atmosferă specifică de lumină, muzică și cuvânt, cu care s-au obișnuit nu numai evreii, ci și mulți neevrei brașoveni, prezenți la festivitate. Printre participanți s-a numărat și dl Popa, prefectul județului.

Dl ing. Tiberiu Roth, președintele Comunității Evreilor din Brașov, a relevat, în cuvântul introductiv, principală semnificația a sărbătorii de Hanuca, biruința luminii în lume, a păcii, prin conviețuirea în armonie între toate națiunile lumii.

ÎNCĂ O LACRIMĂ PE GEANĂ A încetat din viață doamna Amalia dr. Rosen

Federația Comunităților Evreiești din România anunță, cu profundă durere, că, în ziua de 13 decembrie a.c., cea care, pe drept cuvânt, a fost considerată „Eișet Hail”, tovarășa de viață ideală a regretatului Șef Rabin dr. Moses Rosen, a încetat din viață.

Doamna Amalia dr. Rosen nu i-a fost numai soție devotată, ci și primă colaboratoare. Provenind dintr-o familie profund religioasă din Burdujeni (tatăl ei a fost întemeietorul și conducătorul sinagogii locale), eminentă juristă și posedând o solidă cultură umanistă, i-a fost un sprijin permanent în misiunile de peste hotare și s-a dovedit a fi o neostenită inițiatoră în domeniul atât de delicat al asistenței sociale. Nu puține au fost mărturiile de atenție și dragoste față de cei aflați în suferință, vizitele făcute la căminele de bătrâni și acasă, la asistați, ajutorarea - cu deplin respect al demnității umane - a suferințelor de bolnavi - supraviețuitori ai Holocaustului - rămași singuri pe lume. Era solicitată cu deplină încredere de diferiți membri ai obștii noastre pentru un sfat sau pentru rezolvarea unor probleme. Tuturora le răspundea cu solicitudine, cu modestie, cu maximă bunăvoință. Aceasta era nota dominantă a caracterului ei. Nu o dată, cu prilejul momentelor sale de bilanț, personalitatea de excepție care a fost sotul ei, regretatul nostru conducător spiritual Șef Rabinul dr. Moses Rosen, i-a adus un înmărmărit prinos de recunoștință. Ce alt epitaf mai apropiat de ființa celei ce s-a stins, de spiritul ei ales, de devoțiunea și sensibilitatea ce i-au marcat trecerea printr-o viață în care a putut fi mai convingător decât chiar cele scrise de regretatul nostru Șef Rabin dr. Moses Rosen, care i-a fost tovarăș de viață și a cunoscut-o cel mai bine:

„Consider a mea datorie ca, după ce am mulțumit lui Dumnezeu pentru aceste minuni, să mulțumesc tovarășei mele de viață, care mi-a fost din prima clipă tovarășă de drum, Juând asupra ei toate greutățile, înfruntând toate munțile acesteia care s-au pus în calea noastră. Ea mi-a fost un înțeles sfătuitor, inimă nobilă, cald suflet evreiesc. Împreună, pas cu pas, am străbătut calea aceasta spre împlinirea telului nostru comun”.

Binecuvântată fie amintirea înțelepte, blânde, nobilei femei care a fost Amalia dr. Rosen, zihrono livraha!

„POVESTIRI HASIDICE”

Urmare din p. 2

Îndeplinea un ritual, făcea o rugăciune și problema se rezolva de la sine. Urmașul lui se ducea în pădure, nu mai știa să aprindă focul, făcea rugăciunea și lucrurile se rezolvau de la sine. Urmașul urmașului lui mergea în pădure, nu mai știa cuvintele rugăciunii, nu mai știa să facă focul, dar faptul de a fi la locul știut făcea ca totul să se rezolve. Urmașul

urmașului urmașului lui nu se mai ducea în pădure, nu mai știa să facă focul, nu mai știa cuvintele rugăciunii, dar faptul că își amintea de acest episod era îndestulător pentru ca lucrurile să se rezolve. Există în orice sfârșit de ciclu și un reînceput de ciclu. Poate că există și a cincea etapă a povestirii lui Schollem, pe care o inventează „Cartea Românească”: doar tipărești povestirea lucrurilor care s-au întâmplat și totuși se rezolvă.

Poetul CEZAR BALTAG

Gluma, așa cum spune hasidismul, vine din rai. Ursuzenia este un ac al diavolului. Hasidismul descoperă gluma ca o cale de mântuire. Răsul vine dintr-o anume concepție, în hasidism, a prezenței lui Dumnezeu peste tot. Se cunosc rădăcinile hasidismului, pietismul renan, în secolele al XII-lea și al XIII-lea, cabalismul lui Isaac Luria, așa putea adăuga aici un **genius loci**. Luria spune că la început a avut loc o retragere a lui Dumnezeu pentru ca să poată avea loc Creația, în urma acestei retrageri în spațiu astfel creat au rămas urme, miresme ale lui Dumnezeu, după aceea a urmat o nouă expansiune care l-a făcut pe Adam Kadmon (omul primordial - n.red.), s-au spart vasele sefrotice, lumina s-a amestecat cu întunericul și trebuie, din nou, să adunăm împreună scânteele de lumină. Și acesta este un fenomen colectiv, lucru pe care l-a înțeles hasidismul. Într-o astfel de lume, în care Dumnezeu există pretutindeni, chiar și-n materie, nu există loc pentru tristețe. Este bucurie peste tot, trebuie să o vezi numai. Al treilea izvor al hasidismului este o anume spirit al locului. Hasidismul se naște pe o zonă de fractură, acolo unde Europa se termina și începea imperiul țarist, unde evreii suferau discriminări, trăiau în ghetouri, era, deci, o zonă de criză și hasidismul este expresia și soluția acestui tip de criză, a unei lumi care avea în viața reală puține motive de bucurie, dar promova, totuși, găsirea unei bucurii în existență. Este expresia ștetului polonez, a țărșorului nord-românesc, este expresia unui anumit spirit cosmic al omului din Carpați. Eu văd aici o mare întrepătrundere între creștinismul cosmic țărănesc și hasidismul de recosmicizare, de regândire a universului ebraic ca un întreg. Hasidismul apare la jumătatea secolului al XVIII-lea, când știm bine ce mare influență a avut secolul luminilor, când tradiția mistică începea să se piardă. Oamenii Legii nici nu se gândeau că ea va fi recuperată grație unui om foarte sărac, nu prea învățat, care își

câștiga existența prin vânzarea lutului. Mie mi se pare foarte simbolică această capacitate a omului de a resacraliza materia. Față de orgoliul intelectual al învățătorilor, hasidismul venea ca o reacție sănătoasă, infuza din nou viață într-o doctrină cu mari rădăcini mistice, care, din când în când, se puteau camufla. Există două idei de bază în hasidism: una a proximității lui Dumnezeu, lucru care dă o adevărată explozie de bucurie, rugăciunea e directă, afectivă, emoțională, dar și ironică; a doua - a instituției țadikului, a omului sfânt, a cărui rugăciune este ascultată de Dumnezeu. Gershom Scholem spune că toate ideile hasidice sunt prezente în iudaism, nu există nimic eretic în această frumoasă mișcare. Există o infuzie de gândire hasidică în gândirea țărănească și, de asemenea, o infuzie de gândire țărănească în gândirea hasidică. Însăși această dragoste brânșiană pentru lemn, pentru piatră, șlefuirea materiei care atestă în ea prezența lui Dumnezeu, este de regăsit și în hasidism. De aceea, spuneam, este simbolic că Baal Șem Tov vindea lutul, îl lua ca pe un lucru de preț și-l ducea olarului, florăresei, celui care trebuia să-și spioască casa ș.a.m.d. Este o regândire a materialității lumii și o resacralizare a ei, a faptului că și ea păstrează urma lui Dumnezeu. Dintre ideile lui Eliade, aceea a sacralității materiei, a ascunderii sacralului în profan, trăirea la nivelul actului, nu la nivelul vorbelor sunt infuzate subteran și de gândirea hasidică. În umorul lui Creangă se simte o trăsătură hasidică accentuată. În același timp, hasidismul a avut o foarte mare importanță și asupra înnoirii literaturii universale, a mișcărilor avangardiste ale secolului al XX-lea. Autorii avangardismului românesc sunt evrei proveniți din nordul României. De aceea, gestul Editurii „Cartea Românească” de a tipări „Povestiri hasidice” în excelența traducere a dlui Carol Litman este mai mult decât de salutat, este un act de cultură recuperatorie, necesar.

TANDREȚEA MEDITERANEI

TEL-AVIV - YAFFO

Yaffo, Jaffa sau Joppa își revendică calitatea de a fi cel mai vechi oraș-port din lume. În ebraică numele acesta se traduce prin **frumos** și este atribuit lui Japhet, fiul lui Noah.

Până la finele secolului al XIX-lea, intrarea în micul său port se făcea printr-o strămoare tăiată în stâncile din jur.

Excavațiile în înălțimile care domină portul au dezvăluit faptul că el a fost locuit cu aproximativ 4000 de ani în urmă. Yaffo a aparținut tribului Dan, dar a fost un oraș ocupat de filistenii până la domnia regelui David. Regele Solomon a folosit porturile Yaffo și Tel Qasla pe râul Yarkon, să aducă cedri din Liban pentru a construi Templul din Ierusalim.

De altfel, orașul este menționat în relatarea biblică despre Iona și balena și, din nou, ca port pentru cerșetarea folosită la construirea celui de-al Doilea Templu.

Sub regele Herod și romani, Yaffo și-a păstrat supremația în Cesarea. În sec. al XIII-lea și al XIII-lea, a fost important port al Regatului cruciaților, care își avea capitala la Ierusalim. El a fost distrus de mamelucii și ruinele au rămas pe șase sute de ani.

La începutul secolului următor turcul Aga Mahamud a pus să se ridice fortificații și a creat mult din ceea ce azi e Vechiul Yaffo. Mai târziu, când țările vestice s-au întrecut în crearea instituțiilor religioase în Țara Sfântă, și când evreii au început să se întoarcă în Căminul lor, Yaffo a prosperat și s-a dezvoltat. Porturile sale erau înfășurate de material de construcție importat și de mărfuri diferite și, de asemenea, de portocale pentru export.

La finele sec. al XIX-lea, Yaffo s-a extins dincolo de ziduri; au apărut două noi suburbii evreiești, care au primit numele de **Neve Zedek** și **Neve Shalom**.

În 1906, Yaffo a sărbătorit jubileul Sultanului Abdul Hamid, dărâmand zidurile fără valoare ale orașului și ridicând turnul cu ceas.

În același an, un grup de evrei au părăsit orașul congestionat și și-au construit căminele pe dunele nisipoase de la nord; au numit locul Tel-Aviv.

Tel-Aviv înseamnă Colina Primăverii, dar simbolizează viziunea lui Ezekiel: era în apăsătoare așezării Tel-Aviv ceea ce avăzută profetul în Babilon: că oasele uscate se născute în spiritul dumnezeiesc, se vor întoarce acasă, în Țara lui Israel. Strada principală a Tel-Avivului a fost numită, în memoria fondatorului mișcării sioniste, Rehov Herzl. În capul străzii se află o structură stilizată - Gymnasiaz Herzlia.

A fost prima școală secundară seculară, unde toate materiile erau studiate în vechia limbă ebraică renăscută. Astăzi, școala a fost

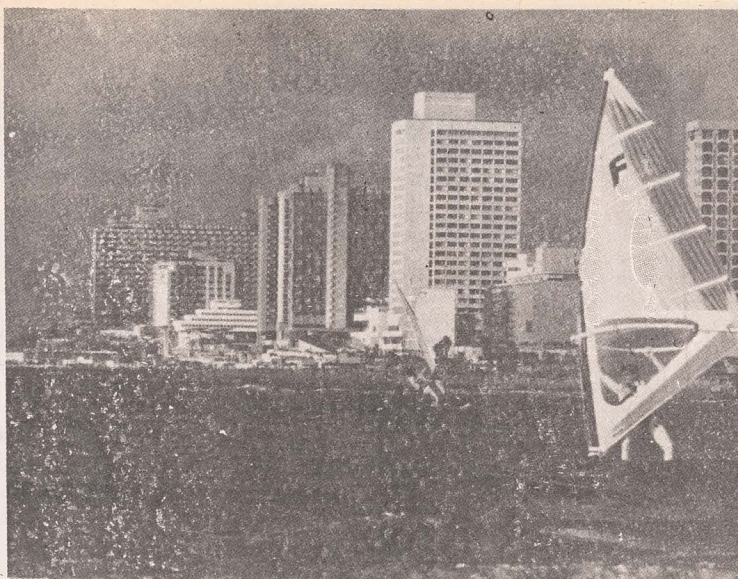
mutată într-un spațiu mai mare și în locul ei a fost construit Shalom Tower.

După primul război mondial, când Palestina a fost recunoscută Cămin Național pentru poporul evreu, un val de olim au sosit la țărurile Pământului Făgăduinței. În 1921, Tel-Aviv și-a început viața separată, cu propriul primar, propria poliție și propriul sistem educațional.

Noul oraș a atras scriitori de limbă ebraică din întreaga lume evreiască; a apărut curând aici primul oraș ebraic modern, cu cafele literare, teatre, periodice și edituri. În 1924, Bialik, poetul național, și-a ridicat casa sa în Tel-Aviv, pe strada numită mai târziu, în onoarea sa, Rehov Bialik. În 1928, teatrul „Habima” - până atunci un teatru itinerant - și-a încheiat un turneu mondial și s-a stabilit în orașul evreiesc. Anul 1930 a adus orașului un suflu vest-european, cu străzi largi, cu o arhitectură funcțională, parcuri, galerii de artă, iar în 1937 s-a creat Filarmonica Israelului.

Tel-Aviv este primul oraș din Israel care a avut o centrală electrică (pe Rehov Hahashmal). Noua centrală, cu imensul ei turn, este situată lângă râul Yarkon.

Din cauză că Tel-Aviv a fost situat geografic într-o câmpie fertilă de coastă, a devenit curând centrul economic al țării. Mișcările arabe și grevele din 1936 au dus la închiderea portului Yaffo pentru comerțul evreiesc. Parte din trafic s-a transferat în noul port Haifa, dar patrioții locali au construit propriul debarcadere, astfel încât Tel-Aviv a ajuns curând port. De atunci, orașul se extinde

continuă.

Vineri 14 mai 1948, în sala principală a vechiului Muzeu Tel-Aviv, pe Bd. Rothschild nr.16, acum Muzeul Independenței, în fața adunării conducătorilor evrei, David Ben Gurion a proclamat independența Statului Israel, Tel-Aviv fiind, în mod provizoriu, capitala țării. Knessetul și-a ținut prima sesiune în sala din Allenby Street nr.1. A doua zi, armatele țărilor arabe au invadat Israelul. Peste 70 000 de arabi din Yaffo au fugit, casele lor rămase nelocuite au fost ulterior preluate de marel val de evrei-olim. În 1950, Tel-Aviv și Yaffo au fost unite.

În 1960, Tel-Aviv a traversat râul Yarkon. Excavațiile arheologice de la Tel Qasla au devenit parte din complexul Haaretz Museum, care include secții de monede, sticlă, ceramică, aramă, alfabet, știință și folclor, precum și un planetarium. Parte din Yarkon Park este ocupat de Expoziția de vestigii arheologice, în nord se

află Universitatea Tel-Aviv și Muzeul Beth Hatefuth, dedicat evreilor din Diaspora.

În 1968, când s-a inaugurat marel port Ashdod, porturile din Yaffo și Tel-Aviv au fost închise marilor vapoare și folosite numai pentru iahturi și vase de pescuit. Colina vechii Yaffo a fost amenajată și atent reconstruită, înconjurată de farmecul trecutului și folosită de artiștii de azi, cu galerii de artă, magazine cu unice, restaurante și un parc cu o minunată panoramă a zonei de coastă a Tel-Avivului.

Acest litoral păstrează Tel-Avivul tânăr și plin de veselie. Sărutul Mediteranei este blând, malurile însoțite sunt flancate de hoteluri, cafele, baruri; zi și noapte oamenii se plimbă pe țărmul mării, încântați de atmosfera din jur, de luminile feerie, briza plăcută și foșnetul liniștit al valurilor.

Prezentare de I. SARA

„KOL ISRAEL“ și ascultătorii săi de limbă română

La cea de-a treia ediție a seminarului internațional „Limba română - mijloc de comunicare și informare radiofonică”, desfășurat recent în România, au participat redactorii ai emisiunilor în limba română de la 16 posturi de radio din străinătate. Printre ei s-a aflat și dl Noam Yaffe, de la „Kol Israel” („Vocea Israelului”), care ne-a acordat un interviu special pentru „Revista Culturală Mozaic”.

Am dori, pentru început, să încercăm să oferim o individualitate mai pronunțată vocilor cunoscute ascultătorilor emisiunilor „Kol Israel” în limba română.

- Cred că noi suntem cunoscuți în rândul ascultătorilor din România. Hanukiadele ne-au permis să vizităm localități din țară și să ne cunoaștem ascultătorii. Ca ziariști din presa vorbită, luăm în considerare oamenii și ne întrebăm ce ar vrea să audă ascultătorii noștri.

Acest lucru nu este ușor când trăiești în Israel, la mii de kilometri depărtare din punct de vedere geografic, doar cu inima alături de ei. Pe de altă parte, trebuie să ne gândim atât la ascultătorii de departe, cât și la cei de aproape, pentru că noi emitem în limba română și pentru ascultătorii din Israel.

La „Kol Israel” emisiunea în limba română, suntem un colectiv restrâns: subsemnatul, venit din Botoșani de 34 de ani, cu studiile efectuate practic în Israel, am reinvățat în mare parte limba română; Gad Ben-Itzhak, bucureștean, plecat din România în timpul studiilor universitare; Elba Tusef, tot din București, plecată după terminarea liceului; Yon Etuvia, aflat de opt ani în Israel, care dintre noi, a adus cu sine cele mai proaspete cunoștințe din punct de vedere al limbii și realităților din România și Dahlia Boer, aflată de mulți ani în Israel. Suntem cunoscuți și ascultați - ceea ce rezultă și din faptul că mulți ascultători vin să ne viziteze la redacție.

- Există un specific al emisiunilor în limba română ale postului de radio „Kol Israel”, față de alte posturi de radio care emit în limba română?

- Într-adevăr, însăși misiunea postului de radio „Kol Israel” este diferită, aceasta fiind o verigă de legătură între Israel și evreii din lumea întreagă. Emisiunile se adresează comunităților evreiești. Se transmit știri despre Israel, despre Orientul Mijlociu și despre

poporul evreu în lume și nu se abordează problemele interne ale țării către care se emite. Nu vrem să dăm sfaturi nimănui. Desigur că am intervenit uneori, când erau

INTERVIU CU DL NOAM YAFFE

probleme care aveau tangență cu poporul evreu sau cu Statul Israel.

Privitor la ascultătorii de limbă română din Israel, mulți dintre aceștia sunt înaintați în vârstă, dar avem și ascultători din tânăra generație. Este dificil să găsim un echilibru în cadrul emisiunilor noastre între ceea ce doresc să asculte cei vârstnici și cei tineri - aceasta și pentru că emisiunile noastre sunt scurte și concentrează evenimentele din ultimele 24 de ore din Israel și din lume. Și, slavă Domnului, sunt destule.

Ascultătorii vârstnici, care nu și-au însușit bine ivritul, doresc să asculte cât mai multe știri, în timp ce tinerii născuți în Israel - care au multe informații despre România și pe care dorim să-i avem printre ascultătorii noștri - cunosc bine limba ebraică și ascultă știrile despre Israel la alte posturi. Ei doresc ca în cadrul emisiunilor noastre să așteaptă mai multe despre tradițiile evreiești din România.

- Puteți să faceți o scurtă caracterizare a comunității evreilor români din Israel la ora actuală?

- Comunitatea la care vă referiți s-a integrat foarte repede; după cum plastic a spus actualul ministru de externe al Israelului, Shimon Peres, „evreii din România parcă au venit într-o sală de concert, în timpul spectacolului, călcând ușor, cu pantofi cu talpă de gumă, fără ca cineva să fie deranjat și fără măcar să se bage de seamă; ei au izbutit să se integreze și să fie utili”.

Integrarea a fost rapidă și în toate domeniile de activitate, mai puțin în politică. Ei nu au dorit să fie o comunitate aparte, ci să fie egali cu toți ceilalți.

Acum este la modă, în Israel, căutarea rădăcinilor. Tinerii din a doua și a treia generație caută locurile de unde au venit părinții și bunicii lor. Există dorința de a vedea aceste locuri, căci, după cum spunea poetul israelian Haim Nahman Bialik, „omul este mulat după natura din locul unde s-a născut”.

În ceea ce privește comunitatea evreiască din România, din păcate, aceasta a înaintat în vârstă și s-a micșorat, dar trebuie reunite forțele.

- Au apărut știri în presa internațională, preluate și de „Revista Culturală Mozaic”, privind dezvoltarea economică a Israelului în ultimii ani. Se creează astfel posibilități mai rapide de integrare a noilor veniți, în special a tinerilor.

- Procesul politic de pace în Orientul Mijlociu permite companiilor multinaționale, care caută specialiști de înaltă clasă și care, din considerente politice, ne oculeau mai înainte, să exercite în prezent o reală concurență, deoarece în Israel există mulți specialiști din toate domeniile, sosiți prin valurile de Alia (meseriași sau oameni de știință, noii veniți sunt foarte bine pregătiți). Trebuie creată doar infrastructura necesară pentru a putea intra în circuitul economic productiv.

A consemnat: CECILIA BANC

„KOL ISRAEL” EMITE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Zilnic, între orele 19²⁵ - 19⁴⁵, ora de iarnă a Israelului, ca și a României (17²⁵ ora Greenwich), Postul de Radio Kol Israel emite în limba română pe următoarele frecvențe:
7 465 KHz (40,19 metri)
9 435 KHz (31,80 metri)
11 603 KHz (25,86 metri)
9 845 KHz (30,47 metri)
Emisiunea internă de la orele 20³⁰ - 20⁴⁵ se recepționează în străinătate pe frecvența 11 085 KHz (25,67 metri).

■ Clădirea EL AL, parte a imaginii orașului modern

TITU MAIORESCU ȘI EVREII

Procesul Darabanilor

Personalitate complexă în cultura românească, critic literar și om politic, profesor universitar de filosofie și logică la Iași și București, cunoscut avocat, Titu Maiorescu (1840-1917) avea să-și facă așa cum însuși mărturisea - „... datorită [în nenumărate ocazii] de a declara că orice mișcare împotriva evreilor este o eroare politică... mai ales în împrejurările noastre de astăzi este de-a dreptul periculoasă și... ar fi o adevărată rușine de a vedea profesori, studenți de universitate luând parte la asemenea acțiuni retrograde”. Aceste afirmații, cuprinse într-un raport către Ministerul Instrucției, aflat în „Dosarul Adreselor pe anul 1865-1866, Facultatea de Filosofie și Litere a Universității Ieșene” (*Cultura*, an. II, nr.10, apr.1939), nu sunt însă singurele, căci Titu Maiorescu - admirat sau contestat - a reprobant antisemitismul, socotindu-l „barbar și retrograd”, atât de la catedră, cât și în calitate de avocat sau în paginile revistelor.

Atât în volumul de memorialistică *Însemnări zilnice*, cât și în volumele *Crise* (1867-1892), în care se remarcă contactul cu cultura europeană modernă, sau în *Discursuri parlamentare* ș.a., găsim numeroase referiri privind poporul evreu, o confruntare cu realitatea, luări de atitudine și asta într-o epocă - așa cum spunea alt mare critic român, E. Lovinescu -- „minat de curente antisemite și într-o literatură cu tendințe ortodoxizante”.

Referindu-se la art.7 din Constituție, Titu Maiorescu nota în *Însemnări* (1879): „de fapt, eu nu cunosc și nu pricep deloc ura ce o au oamenii în contra evreilor. Sentimentul lor național e foarte puternic când vorbesc de rău despre evrei, dar niciodată de stul de tare ca să facă ceva pozitiv per. ru. român. Din simpla negație nu se produce niciodată o evoluție” (cf. E. Lovinescu, *T. Maiorescu*, Buc., Ed. Minerva, 1972).

O știre interesantă, inserată în revista *Cultura*, an.II, 1939, cu titlul: „Titu Maiorescu și evreii”, înregistrează faptul că criticul G. Călinescu a descoperit în Arhiva Universității din Iași - unde Titu Maiorescu a fost profesor și rector - acte și documente, pe care le-a publicat în primul număr al *Jurnalului literar* (1 ian.1939), printre care un „document oficial” ce confirmă că Maiorescu a incriminat atitudinile rasiste ale studenților și chiar ale unor profesori, antisemitismul, această „eroare politică”, apărând valoarea culturală și etică a scriitorilor și oamenilor simpli evrei. Discursurile lui parlamentare „cele mai bune sunt - spunea E.Lovinescu în amintita monografie despre Titu Maiorescu - cele privitoare la revizuirea articolului 7, adică în chestia evreiască, și în jurul modificării Constituției de la 1864, în care găsim și căldură... Nimic nu l-a făcut să vibreze mai mult decât spiritul de toleranță religioasă, dragostea pentru libera cugulare și expresia ei, în apărarea căreia, peste argumentarea logică, se simte urcându-se în cuvinte căldura inimii”. „Sunt un amic al evreilor - a mărturisit Titu Maiorescu, în Parlament, cu ocazia revizuirii art. 7 din Constituție - n-am nici o antipatie contra lor. Printre evrei am cunoscuți pentru care am cea mai mare stimă, atât în țară, cât și în străinătate. Și din momentul când ni se garantează propria naționalitate, le doresc bună primire și voi fi mulțumit că îi voi vedea bucurându-se în pace, sub soarele României, de ospitalitatea și drepturile noastre”. Nu trebuie să uităm că, în acele timpuri, atitudinea lui Maiorescu era într-adevăr un act de curaj, și nu

numai, ea ne descoperă „pe omul adăpat la izvoarele civilizației”. Naționalismul său nu a fost unul zgometos, a fost un naționalism luminat și - sublinia dr. Jean Aberman, într-o comunicare în 1940, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea marelui creator de școală în cultura românească - „era foarte natural să fie astfel din partea unui spirit de elită, crescut la școala civilizată a ideilor generoase din Occident”.

Criticul E.Lovinescu, în monografia amintită, se referă și la faptul că Maiorescu a trăit un timp într-un cartier evreiesc, alături de Templul Coral. „Mi-am închiriat aici o locuință în strada Sf.Vineri 19, alături de sinagogă” și nicidecum măcar nu l-a deranjat. Astfel ne explicăm și faptul că el a fost impresionat de muzica evreiască religioasă. „...Fusei în Templul ebraic. O, ce armonie minunată, ce tonuri încântătoare; mă transportă așa ceva, dar nu știu unde! Aș vrea să-l imbrățșez, să iubesc ceva - nu știu ce! Îmi bate inima, plâng și nu știu de ce! O, vanitate! Vanitate!”

Mentor spiritual al Societății literare *Junimea* (grupare literar-culturală și politică, inițiată de Titu Maiorescu, Th. Rosetti, Vasile Pogor, Iacob Negruzzi și Petre Carp, la Iași, în 1863), Titu Maiorescu, care a stimulat *Direcția nouă în poezia și proza română* (1878), a deschis porțile scriitorilor evrei, ca și paginile *Convorbirilor literare* (1867-1944), revistă culturală, apărută la Iași și

viind aici până în 1885, când o aflăm la București, inițial ca organ al Societății „Junimea”. Salonul maiorescian a fost frecventat și de un număr de intelectuali evrei, printre care și Ronetti Roman, care a colaborat și la *Convorbiri literare*. Adolphe Stern, pe care Maiorescu l-a îndemnat să-și scrie amintirile, Lazăr

Șăineanu, Oswald Neuschatz, a întreținut o polemică cu Dobrogeanu-Gherea, ș. a. Aici, în „Cercul Junimii”, „Chestiunea evreiască” avea, de altfel, să producă discuții pasionale și dislocări în însuși sânul grupului junimist de la Iași, în care atitudinea lui P.Carp și T.Maiorescu nu era aprobată în genere” (E.Lovinescu, *op. cit.*). Și tot aici, Ronetti Roman, creatorul impresionantului drame *Manasse*, a încheiat o ideală prietenie cu Eminescu și Caragiale.

Semnălm și faptul că filozoful evreu I. Brucăr, care s-a referit pe larg și asupra „momentului Maiorescu în cultura filosofică românească”, în eruditul studiu *Titu Maiorescu - Logica* (*Cultura*, an.III,

nr.11-12, iul.-aug.1940), indică ca izvor al teoriei lui Maiorescu „textul lui Hegel”, fără însă a-i nega sau contesta originalitatea. Tot lui îi datorăm și semnalarea, pentru prima dată, a volumului *Einiges Philosophische in gemeinfasslicher Form*, o înmănușare de studii filosofice concepute de Maiorescu în Germania, descoperindu-l ca filozof.

Cu o asemenea încălcătură umanistă, era firesc ca marelui om de cultură care a fost Titu Maiorescu să se implice și în faimosul *proces al Darabanilor*, în care au fost implicate și familiile de evrei din această localitate din județul Dorohoi, întemeiată în 1836 de județul general Theodor C. Balș. Acesta l-a desemnat pe evreul Leib Gherșin Darabaner să aducă pe moșia sa evrei și să întemeieze o așezare. La numai doi ani, în 1838, găsim aici, alături de populația românească, 150 de familii evreiești. În anul 1872, moșia trece în posesia lui G. Cimara și, la numai trei ani, în 1875, noul proprietar intenționează locuitorilor români și evrei ai Darabanilor un proces, intenționând „desființarea târgului”. În 1877, presa timpului abordează acest „conflict din cele mai deplorabile”. Ziarul *Românul*, condus de C. A. Rosetti, semnalează faptul că au fost afectați și „...evreii din această comună. Mai mult, evreii au fost jefuiți de averea lor, casele lor devastate și unii chiar loviți prin loviturile de cuțit”. Titu Maiorescu a pledat în numele celor 607 locuitori, târgoveți din Darabani. Procesul s-a încheiat la 15/27 sept. 1878 „cu o reușită” - cum însuși Maiorescu afirma - în favoarea locuitorilor agresați de oamenii moșierului Cimara.

Despre pledoariile lui Titu Maiorescu care, în acele timpuri, au preocupat întreaga opinie publică, a scris și S. Podoleanu articolul *Titu Maiorescu și*

procesul Darabanilor (*Cultura*, an. III, nr. 9, mai 1940). Ne rezumăm doar la spiciul din pledoaria avocatului Maiorescu (fost procuror și la Tribunalul din Ilfov - 1862), apărător al evreilor în acest conflict. „Sunt vinovați oamenii aceia care au comis toate aceste fapte, sau sunt vinovați evreii?... acum sunt silit a analiza însumi mai multe ipoteze. Așadar ce să fie cauza? Să fie fanatismul religios?... Subliniind că românii „sunt toleranți”, continuă pledoaria sa „mai ales cei de prin sate și de prin micile orășele... sunt conștienți că nu există în această chestiune nici o cauză de netoleranță religioasă din partea țăranilor români de la Darabani în contra evreilor stabiliți acolo”. Și aceasta spun în numele tuturor evreilor”.

Tot în *Însemnări*, Maiorescu nota: „Marti 6/18 sept. pledat Dorohoi, câștigat (contra Cimara)”. La ora 3 1/2 plecat la Tribunal și (sosit) încă la timp (ora 4) la tren la Leurda, fiindcă losif, birjarul din Dorohoi, a mănăat nebunește”. Sau „Luni pledat la Dorohoi bine și mușcător. Marti plecat (15/27 sept. 1878)”. Încheiem fără a epuiza subiectul, amintind că atitudinea lui Titu Maiorescu, atât de apărare a locuitorilor Darabanilor, români și evrei, cât și de apreciere a aportului social și cultural al evreilor, nu constituie un caz izolat printre oamenii de cultură români. Motiv de a exprima și noi, odată cu marele OM care a fost Titu Maiorescu, nedumerirea „De fapt, eu nu cunosc și nu pricep deloc ura ce o au oamenii contra evreilor”.

EVELIN FONEA

„Și când te gândești că o scriitoare „evreică” regreta că s-a născut vizavi de Templul Coral! (n.r.)

La 100 de ani de la nașterea lui JOSEPH ROTH

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, târgușorul (ștetl) evreiesc devenise în Europa răsăriteană un anacronism. În special în Galiția austriacă tineretul iluminat, dornic de cultură, a văzut în ortodoxie o frână față de orice progres. Oamenii secularizați tânjeau după cultură și cunoaștere și aveau senzația că se asfixiază în ștetl, în țesătura învechită a obiceiurilor și credințelor, izolați de lume. Izbucnirea, plecarea, chiar totala ruptură cu tradiția și religia părinților devenise o modă, oarecum o zguduitoare interioară, o revoluție, care a declanșat un cutremur în ființa acestor oameni, ceea ce a avut ecou până la sfârșitul vieții lor, pe fondul excrescențelor ucigașe ale național-socialismului și al începutului luptei pentru existență.

ÎN EPOCA CUMPLITĂ

Si la Joseph Roth această amprentă este cea mai puternică caracteristică a dezvoltării sale, a caracterului său și firul roșu în opera vieții sale.

Ca toți marii purtători de cultură de origine evreiască prohibiți și alungați, și Joseph Roth a căzut mulți ani în uitare.

Renașterea lui Joseph Roth este strâns legată de romanele sale „Marșul lui Radetzky” și „Cripa Capucinilor”. Nostalgia Kakaniei (monarhia cezaro-crăiască - n.trad.), instituirea unui fel de „ideologie central-europeană”, a favorizat acestui gigant reîntrirea pe firmamentul literaturii austriece, în care, fără îndoială, el reprezintă o culme, chiar dacă în epoca sa, într-adevăr, nu lipseau scriitorii remarcabili, mulțumită cărora Austria a rămas o mare putere culturală chiar după profunda ei cădere.

Personalitatea și atitudinea acestui poet, adesea contradictorii și greu de clasificat, care își găsească expresia în foarte largă tematică a celor mai diferite romane ale lui și în eroii acestora, trebuie atribuite contradicțiilor conținute în epoca sa și în relația cu originea lui. Extraordinara lui sensibilitate și vulnerabilitate au fost catalizatorul prin care curgeau agitațiile epocii pentru a se concentra în creația artistică.

Problema de viață a lui Joseph Roth, din care a rezultat inspirația sa, dar și toate dificultățile, a fost în definitiv problema comună a noii generații cultivate, cu orientare laică, din târgușorul evreiesc. Puternicelor

legături cu mediul lor și cu particularitatea vieții evreiești în strânsă colectivitate și siguranță omenească li se opunea tendința spre lumea liberă deschisă. Autorealizarea prin progres în modernitate, într-un oraș mare, a fost jeful vieții miilor de oameni tineri.

Intrarea în această altă lume ademenitoare și tentantă, putea reuși fără totala pierdere a propriilor rădăcini și identități numai în conglomeratul multinațional al monarhiei danubiene. Imperiul habsburgic a fost, cu toate neajunsurile sale, patria evreimii. Fără autoabandonare fiecare evreu putea să aibă în această structură sentimentul de a fi și acasă. Prăbușirea monarhiei, destul de tragică în diversele sale efecte negative, a fost pentru unii evrei o catastrofă profundă care, în cele din urmă, a dus la nimicirea lor. În legătură cu aceasta, ultima ambasadoare a Cehoslovaciei la Viena, dna Vasaryova, a spus: „Am distrus tot ce ne-a lăsat sec.19, valorile noastre, cultura noastră comună - evreimea noastră”. Joseph Roth simbolizează acest tragism al generației pierdute care a fugit din târgușor pentru a cuceri o lume care se numea Austro-Ungaria. Când aceasta s-a prăbușit, s-au prăbușit și așteptările, speranțele, iluziile și posibilitățile evreimii Europei Centrale, s-au prăbușit chiar oamenii care au crezut, în navitatea lor, că, în sfârșit, găsiseră Ierusalimul terestru.

Nici o minune ca Joseph Roth, cu stilul lui, în care sarcasm și melancolie, amărăciune și

resemnare se completează și se contopesc în bizară armonie, a simțit atât de profund pieirea Occidentului, a descris-o atât de insistent, încât și azi plângem iarăși prin el și cu el ceea ce s-a pierdut... În această văd deosebitul, fascinantul rol al lui Joseph Roth, chiar dacă în cele peste treizeci de cărți ale sale s-a ocupat și cu multe teme care nu conțin problematica arătată aici.

Joseph Roth s-a născut la 2 septembrie 1894 la Brody (Galiția) și a murit în refugiu la Paris, la 27 mai 1939. Avea abia 45 ani. Ziarist vestit și foarte dotat în Germania anilor treizeci, el a trăit la Berlin venirea la putere a lui Hitler și a înțeles imediat lipsa unei ieșiri din această evoluție amenințătoare. Pe aceea care îi preamăreau pe naști și banalizau pericolul celui amenințat pe evrei, el a încercat cu toate mijloacele să-i trezească din indolență și să le arate adevărul, ceea ce rezultă dintr-un schimb de scrisori cu Stefan Zweig. Încă în 1934, el a denumit Germania nazistă „Filiala iadului” - o caracterizare care atunci părea încă exagerată, a fost o subevaluare, căci a fost iadul absolut și Roth i-a fost una din numeroasele victime.

Ca „martor dmn de milă pentru groaznica violență”, a fost, fără îndoială, un predestinat, al eroul său Mendel Singer din romanul „Hiob”, care „posea toate darurile lui Dumnezeu”, dar înainte de toate, „foamea, nebulă - și moartea” printre străini.

RITA KOCH

MERIDIANE • העולם ומלואו • MERIDIANE

■ Interiorul Templului din Moscova

Conferința rabinică de la Moscova

În cursul lunii octombrie, la Moscova a avut loc o conferință a rabinilor din Europa. La reuniune au participat și rabini din fostele state componente ale U.R.S.S., ceea ce a permis un schimb de idei circumstanțiat și fertil.

Oaspeții din vestul continentului au fost dureros impresionați de condițiile în care trebuie să-și îndeplinească misiunea rabini din fostul teritoriu sovietic. „Pentru noi - a declarat un rabin dintr-o țară occidentală - Moscova este, evident, un oraș cu o foarte slabă calitate a vieții, dar este, totuși, aur în comparație cu situația din Armenia, Caucaz, Tadjikistan, Buhara, Kamciatka (la zece ore de zbor de Moscova) sau Vladivostok, în vecinătatea Coreii de Nord. Am cunoscut, de pildă, un rabin din Siberia

care locuiește, împreună cu soția și copiii, într-o casă fără posibilități reale de încălzire și în care, în cursul iernii, mercurul termometrului scade până la minus douăzeci de grade”. De asemenea, aproape nicăieri în zonele citate nu poate fi asigurată o alimentație caser îndestulătoare sau condiții igienice normale.

Cu prilejul Conferinței s-a constatat că, în momentul de față, nu există nici un fel de impedimente în calea plecării evreilor spre Israel, dar că olimii se recrutează în special din zonele unde situația economică sau aceea din planul asigurării securității persoanei sunt mai precare. Lungul și crâncenul conflict dintre Armenia și Azerbaidjan a determinat astfel plecarea a zeci de mii de evrei din aceste ținuturi, ca de altfel și

din Georgia și Caucaz. Așa se face că, în zece ani, populația evreiască din aceste regiuni a scăzut de la 100 000 la 10 000 de suflete.

În ceea ce privește activitatea rabinică propriu-zisă, Conferința a luat act de faptul că ea se desfășoară în condiții adesea foarte dificile, întrucât timp de câteva generații enoriașii n-au avut nici un contact cu religia și, în genere, cu iudaismul. Dar, tocmai de aceea, au afirmat rabini din C.S.I., mulțumirea lor sufletească este cu atât mai mare atunci când pot induce în jur fie și o pălpăire de conștiință iudaică. În cadrul lucrărilor Conferinței s-a hotărât constituirea unei comisii pentru probleme de educație, în cadrul căreia să se poată face un schimb de experiență în materie de învățământ iudaic.

MUZEUL EVREIESC din Viena

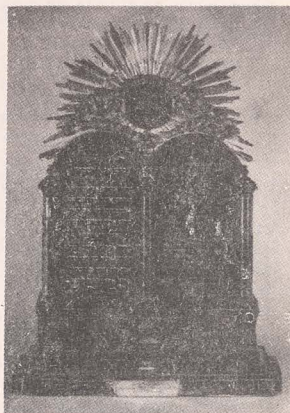
Un pariu câștigat

Într-un oraș ca Viena, care ține pasul, ba chiar concurează cu cele mai mari muzee ale lumii și posedă colecții pe care tot globul le invidiază, întemeierea unui nou muzeu este un rămășag greu de susținut, necum de câștigat. Și totuși, acum un an, în capitala Austriei a fost organizat un Muzeu Evreiesc, al cărui succes a întrecut toate așteptările inițiatorilor. Dorit de primarul Vienei și de o sumă de alți câțiva entuziaști neevrei, care consideră că iudaismul constituie o componentă de prim ordin a orașului, a identității sale, ei și-au propus ca, beneficiind, desigur, din plin de sprijinul Comunității, să dovedească acest adevăr documentar și documentat. Ideea de la care au plecat a fost aceea de a nu crea un nou ghetou, fie el și în miniatură, adică nu de a dovedi că evreii sunt „alții”, ci că sunt doar concetățeni cu altă religie care și-au pus o amprentă indelebilă asupra dezvoltării culturii, artei, științei și societății austriece în întregul ei.

Această concepție s-a dovedit, din toate punctele de vedere, fericită, fiind din plin confirmată de faptul că, în cursul primului său an de existență, Muzeul Evreiesc din Viena a fost cercetat de mult peste o sută de mii de vizitatori. De mare succes se bucură și expozițiile speciale închinată unor personalități care au făcut epocă în istoria culturii sau artei austriece, cum a fost, de pildă, aceea consacrată scriitorului Joseph Roth sau unor pictori încă

nu deajuns de cunoscuți, ca M. Oppenheimer sau Broncia Koller-Pinell. În aula în care Muzeul organizează conferințe se dovedește cu regularitate neîncăpătoare.

În aceste împrejurări, în momentul de față se proiectează o mărire a Muzeului, respectiv o reconstrucție a clădirii în care se află el adăpostit, în așa fel încât să poată cuprinde și colecțiile primului muzeu evreiesc din lume, care a funcționat timp de mai bine de un secol la Viena. Planurile sunt ambițioase și comunitatea evreiască crede în reușita lor, întrucât poate conta și în continuare pe sprijinul necondiționat al municipalității vieneze.

■ Exponat în Muzeul Evreiesc din Viena

UN REMEDIU PENTRU GRIPĂ și poate... și pentru alte maladii

Într-adevăr, se pare că la orizont începe să se profileze un remediu eficient și ieftin împotriva gripei. Cercetători de la clinica universitară „Hadassa” a Universității Ebraice din Ierusalim consideră că acest leac va fi furnizat de banalele Sambucus Nigra - cu alte cuvinte, de bine cunoscuta bobotă de soc.

Cum se întâmplă de obicei în astfel de împrejurări, descoperirea a început cât se poate de anodin. Cercetătoarea Madeleine Mumcuoglu, care dorea să-și pregătească lucrarea de doctorat, se afla în căutarea unei teme. Prof. Jean Lindenmann, descoperitorul interferonului, i-a sugerat simplu: boabele de soc. „Să știi că au virtuți” - i-a spus profesorul, care a mai asigurat-o că și el avea în frigider 10 kilograme de fructe congelate.

Și, întrucât plantele medicinale sunt, în genere, tot mai agreate în cercetarea medicală, Madeleine Mumcuoglu a acceptat sugestia. S-a apucat de treabă: a catalogat mai întâi proteinele din boabele de soc, a izolat principalele lor componente și a încercat să vadă ce cuprind. Cum, prin tradiție, boabele de soc sunt utilizate la vindecarea tusei, răcelii, inflamațiilor mucoasei nazale, trănului, cercetătoarea a testat, în primul rând, efectul proteinelor asupra virusului gripei B - descoperind că două proteine pot combate cu succes virusul. „Ele împiedicau practic pătrunderea virusului în celulă”, arată ea acum. „Asta a fost, însă, doar primul meu descoperire - mai explică dr. Mumcuoglu - căci ulterior am constatat că proteinele din boabele de soc mai pot combate și în alt mod virusul gripei. Spinii virali sunt acoperiți cu o enzimă care-i ajută să străpungă membrana celulei. Componentele bobotă de soc împiedică acțiunea enzimei”.

bază de soc aflătoare acum pe piață nu conține componenta descoperită de doctorița Mumcuoglu, care a preparat un sirop după propria rețetă și l-a experimentat împotriva mai multor trunchiuri ale virusului gripei. După care a primit aprobarea să-și experimenteze și clinic descoperirea.

„În iarna 1992/93, într-un kibutz din sudul Israelului, a izbucnit o epidemie de gripă - povestește tot doctorița. Am prelevat probe serologice de la toți locuitorii, eliminându-i din cadrul cercetării pe aceia cu anticorpi gripali. După care, la jumătate din pacienți le-am administrat zilnic câte patru lingurițe de «Sambucol», iar celorlalți, un placebo”. În fiecare zi se examinau simptomele și se efectuau alte probe serologice. În 24 de ore, simptomele bolnavilor cărora li s-a administrat „Sambucol” s-au ameliorat sensibil. După încă o zi, 75 la sută dintre pacienți s-au declarat sănătoși. În cadrul grupei de control, după două zile nu s-a constatat o ameliorare decât la 16 la sută dintre pacienți, iar cei mai

mulți dintre ei au avut nevoie de șase zile spre a se simți sănătoși.

În fine, după alte experimente înconunate de succes și după omologarea „Sambucol”-ului, laboratorul de oncologie al clinicii „Hadassa” a început să testeze, in vitro, componentele boabelor de soc și împotriva unor forme de cancer. Și, cu adevărat, o serie de experiențe au demonstrat că ele stimulează imuno-reacția. Iar acum, în laboratorul de virusologie se testează acțiunea lor împotriva cumpitei, „Sida”.

Deși, deocamdată, până la efectuarea tuturor probelor, „Sambucol”-ul mai este considerat „aliment natural”, interesul față de descoperirea Mumcuoglu sporește fără încetare atât în Israel, cât și peste hotare, unde mulți bolnavi știu acum ceea ce Ministerul Sănătății abia trebuie să admită. Anume, că el este un remediu eficient împotriva gripei, răcelilor, febrei și multor altor neplăceri despre care medicii curanți afirmă doar că sunt produse de „un virus”.

■ Într-un laborator de cercetări

Metode moderne de fertilizare a solului

O firmă israeliană a inventat un nou procedeu pentru a transforma gunoii de grajd în îngrășământ lipsit de bacterii, dar foarte eficient în agricultură. „Sharon Bio Recycling Ltd.” a construit o instalație care poate transforma anual 60 000 de tone de gunoi de grajd obișnuit în îngrășăminte organice uscate, apte pentru a fi folosite în agricultură și horticultură.

Deși însușirile mranitei și ale îngrășământului din bălegar sunt cunoscute de secole, mirosul și bacteriile ce le conțin limitează folosirea lui pe tarale și îndeosebi în grădini. Ingineri și oameni de știință de la

„Sharon” au elaborat o tehnologie cu ajutorul căreia bălegarul este eliberat de germeni patogeni. Prin înfierbântare, uscare și presare, bălegarul este transformat într-un fel de baloane de îngrășământ uscate și bune de folosit. Firma a verificat că îngrășământul obținut din gunoi de grajd dă rezultate mai bune decât bălegarul neprelucrat.

Firme din alte țări și-au exprimat interesul de a achiziționa această tehnologie care poate fi o cale practică de a ușura dificultățile de depozitare a deșeurilor organice.

B.C.

Nici unul din medicamentele pe

STIRI

ידיעות

STIRI

● DIN NOU RELAȚII DIPLOMATICE

După războiul de Yom Kipur (1973), Ruanda a rupt relațiile diplomatice cu Israelul. La 11 octombrie 1994, în cadrul festivității desfășurate la New York, cele două țări au hotărât să restabilească legăturile lor diplomatice și economice.

● „FIȚI BINEVENIȚI ÎN TUNISIA!”

„Nu înțelegem să facem nici o discriminare față de așkenazim și suntem bucuroși să ne viziteze”, a răspuns primul-ministru tunisian Habib Ben Yahia - după ce adresase o invitație formală israelienilor originari din Tunisia - la o întrebare glumească a ministrului de externe Shimon Peres, cu prilejul primei lor întâlniri publice, la New York.

● INTEGRAREA OLIMILOR

Începând din 1982, mai bine de 12 000 de medici din țările Comunității Statelor Independente au venit în Israel. După absolvirea probelor prevăzute de legile israeliene, 3 000 dintre ei au putut găsi locuri de muncă în specialitățile lor. Alți 5 000, care și ei au trecut legiuilele examene, n-au putut, încă, afla locuri de muncă. În general, merită să amintim că, datorită celor care au făcut Alia din C.S.I., numărul medicilor din Israel aproape că s-a dublat.

Totalul olimilor din fosta U.R.S.S. stabiliți începând din 1989 în Israel se ridică la 500 000. Este cea mai mare cifră de olim proveniți dintr-o singură țară. Încât, acum „rușii” constituie circa zece la sută din întreaga populație a Israelului. Pentru comparație, putem preciza că numărul evrei americani stabiliți în Israel este estimat la 50 000.

● SCRIERI IUDAICE PE COMPACT-DISC

Din Statele Unite ni se anunță o premieră absolută în materie. Firma „Davka Corporation” a pus la îndemâna celor interesați o versiune bilingvă a Talmudului - respectiv în ivrit-engleză - precum și comentariul lui Rași, ambele înregistrate pe CD-Rom sau Apple.

● OREGANO

De multe veacuri, în toată zona mediteraneană, oregano este o mirodenie foarte apreciată pentru însușirile ei de condimentare a bucatelor. Recent, un inginer israelian, specialist în alimentație și expert în obținerea de arome, a izbutit să utilizeze proprietățile acestei plante spre a spori durata de comestibilitate a alimentelor și a le stabiliiza culoarea și

pigmentația.

Grație cercetărilor sale, o tânără firmă de lângă Tel Aviv a reușit să îmbogățească componentele antioxidante din frunzele de oregano. Iar produsul rezultat este un adaos ideal pentru evitarea deteriorării calităților organoleptice ale unor alimente, ca: grăsimile, uleiurile vegetale, carnea de pasăre, preparatele de carne etc.

● OMAGIEREA LUI SIMON WIESENTHAL

În cursul lunii octombrie a.c., Universitatea Karl-Franz din Graz i-a decernat, într-un cadru festiv, lui Simon Wiesenthal, conducătorul Centrului Evreiesc de Documentare și Doctor Honoris Causa al acestei instituții, premiul ei „Pentru Apărarea Drepturilor Omului”.

Di Helmut Konrad, rectorul Universității, a avut calde cuvinte de apreciere la adresa sărbătoritului, fără a trece însă cu vederea nici rolul deloc glorios al instituției sale în timpul regimului nazist. Simon Wiesenthal a răspuns că el vede în distincția acordată nu în primul rând o recunoaștere a activității sale, ci o dovadă de cinstire a memoriei milioanelor de oameni nevinovați asasinați pe nedrept. Și, ca și în multe alte ocazii anterioare, a ținut să sublinieze: „Dacă vrem să realizăm o schimbare, trebuie să

■ SIMON WIESENTHAL

avem grijă de tineri”.

Tot în octombrie, și Polonia a ținut să-l omagieze pe Wiesenthal, conferindu-i cel mai înalt ordin pentru meritele sale în descoperirea criminalilor de război nazisti. „Simon Wiesenthal - a arătat cu acest prilej președintele Lech Walesa, care a ținut să-i înmâneze personal Crucea de cavaler al Ordinului „Renașterea Poloniei” (Polonia Restituta) - și-a închinat cincizeci de ani din viața cauzei dreptății”, adăugând că abia după „sfârșitul comunismului” îl poate onora cum se cuvine și Polonia renăscută. Wiesenthal a mulțumit în polonă și a pus în lumină „similitudinea dintre tradițiile poloneze și cele iudaice”.

Câteva zile mai târziu - respectiv, la 21 octombrie -, Universitatea Iagelonă din Cracovia i-a decernat și ea lui Wiesenthal titlul de Doctor Honoris Causa.

Așa după cum se știe, în cursul celui de-al doilea război mondial, Wiesenthal, acum octogenar, a fost internat - timp de patru ani și jumătate - într-un lagăr nazist. După eliberare, el și-a asumat misiunea de a-i descoperi pe criminalii nazisti și a contribui la

pedepsirea lor, câștigându-și o binemeritată faimă internațională. Din 1947, el conduce Centrul de documentare din Viena și este, de asemenea, cofondator al lui „Simon Wiesenthal - Center” din Los Angeles.

● EXPORTUL DE ALIMENTE AL ISRAELULUI

Israelul este un important exportator de produse alimentare. El exportă mirodenii în... India și vodcă în... Rusia - s-a subliniat, nu fără o undă de umor, în „Săptămâna alimentației '94” organizată recent la Ierusalim.

Această manifestare a fost, de fapt, cel mai mare Târg de produse alimentare organizat până acum în Israel. El a beneficiat de participarea a peste 100 de firme și a mediat un bilanț al rezultatelor dobândite de industria alimentară israeliană în ultimii ani. În felul acesta s-a aflat că valoarea exporturilor de produse ale acestei ramuri se ridică la mai bine de un miliard de dolari pe an, dintre care 550 de milioane pentru produse prelucrate și 546 de milioane pentru produse proaspete. Articole de export cu mare pondere sunt, printre altele, ciocolata, și, în genere, dulciurile, carnea, peștele conservat sau congelat, fructele și legumele.

Mai bine de jumătate din totalul exporturilor se îndreaptă spre Europa Occidentală, îndeosebi spre Anglia și Franța. Circa 14 la sută din exporturi merg în C.S.I., iar 15 la sută în țările est-europene.

În același timp, Israelul este un activ furnizor al industriei de prelucrare a alimentelor din alte țări, cu concentrate de lămâie și tomate, uleiuri, pectină etc.

● LEXICONUL EVREILOR DIN RUSIA

La Moscova a văzut lumina tiparului primul volum dintr-o Enciclopedie a evreilor din Rusia. Este o operă născută din colaborarea dintre Academia de Științe din Rusia și Centrul enciclopedic israeliano-rus, de sub conducerea prof. I. Branover.

Enciclopedia își propune să prezinte istoria milenară a evreilor din Rusia și beneficiază de aportul a 100 de specialiști din cele mai diverse domenii. Primul volum evocă 1 000 de personalități evreiești care au jucat un rol de seamă în viața societății ruse.

Cu o remarcabilă acribie, sunt evocate și diversele tendințe care și-au pus amprenta asupra vieții colectivității evreiești în secolele

al XIX-lea și al XX-lea, fie că ele au fost reprezentate de rabinat sau de ateism, de troțkisti sau bolșevici, de bundiști sau sioniști.

Rolul jucat de evreii ruși în mișcările revoluționare din țara

de adopție este convingător explicat prin acțiunea sistematică de oprire, de anihilare, desfășurată de autoritățile țariste și exprimată, între altele, prin cumplitele pogromuri care înecau periodic în sânge comunitățile evreiești de pe întinsul marii împărății. Pogromul din 1904, de la Chișinău, de pildă, a răpit viețile a mii de bărbați, femei și copii evrei. Cu atât mai mare au fost, de aceea, dezamăgirea și revolta evreilor ruși în fața necurmatelor persecuții și crime patronate de Stalin.

Deocamdată, Enciclopedia apare numai în limba rusă, dar se speră ca ulterior să fie tradusă și în alte limbi, constituind o importantă lucrare de referință.

● UN RABIN DIN ITALIA, ACUM 500 DE ANI

Rabinul Iosef Colon-Maharik a fost, fără îndoială, o personalitate de prim rang a spiritualității iudaice din vestul Europei. El s-a născut în 1420 la Chambéry, în Franța, și a fost recunoscut de foarte tânăr ca un excelent cunoscător al Torei. Din cauza persecuțiilor antievreiești din epocă, a trebuit, însă, să părăsească Franța, stabilindu-se în Italia, unde a deținut poziția de rabin în Pieve di Sacco, Mestre, Bologna și Mantua. Tot din cauza persecuțiilor, mulți evrei germani au trebuit să plece atunci, de asemenea, în benjerie către nordul Italiei, recunoscându-l, la rândul lor, pe Rabi Iosef Colon-Maharik drept autoritatea lor halahică. Rabi Colon s-a stins din viață la Pavia, în anul 1480.

În Responșa nr.88, el a dat expresie unei cugetări pline de bun simț cu privire la, pe atunci, foarte controversata problemă a imitării unor obiceiuri străine, cugetare care ulterior a și fost inclusă în Șulhan Aruh. Întrebat astfel dacă un învățat evreu poate purta o kefia (îmbrăcăminte lungă, uzuală la cărturarii arabi) sau arborarea ei înseamnă o nepermisă imitare a unor obiceiuri neiudaice, Rabinul Colon a explicat: interzise sunt numai obiceiurile al căror sens nu e limpede, întrucât ele pot ascunde primejdia unor intenții idolatrice. Îmbrăcăminte unui învățat este, însă, cerută de funcția lui socială; ea îi permite să fie recunoscut de semenii săi ca un specialist cu care ei pot să se consulte.

● EMIGRANȚI DIN SIRIA

În Siria au mai rămas 230 de evrei. Recent a sosit în Israel Avraham Hamra (51 de ani), ultimul rabin al Comunității Evreilor din Siria. În 1992, când au fost ridicate restricțiile de călătorie impuse evreilor de guvernul sirian, 3 670 de evrei au părăsit țara pentru Statele Unite. O treime dintre ei au făcut după aceea Alia în Israel.

A. Hamra a sosit și el, după un sejur de trei luni în Statele Unite; i s-a făcut în Israel o caldă primire.

● TUNEL ÎN MUNTELE CARMEL

Cinci grupuri de companii israeliene și internaționale au fost

selecate pentru lăcătia finală a antreprizei construirii, lângă Haifa, în muntele Carmel, a unui tunel de cinci kilometri, având patru culoare de circulație pentru vehicule. Tunelul, ce urmează a fi dat în funcțiune în anul 2 000, va fi, din mai multe puncte de vedere, o premieră în Israel: prima construcție la acest fel din țară, prima porțiune de autostradă cu taxă de trecere; primul proiect de infrastructură supus unei licitații internaționale și primul șantier de drumuri în care toate fazele de construcție vor fi asigurate de firme private. El este considerat ca un test pentru pătrunderea firmelor private străine în amenajarea unei vaste rețele de infrastructură cuprinzând șosele, sisteme de irigații și de comunicații. Până acum, asemenea proiecte erau încredințate doar firmelor israeliene cu capital de stat.

● FORURILE CREȘTINE DIN UNGARIA CER IERTARE

Potrivit unei relatări a Agenției France Presse, în ziua de 29 noiembrie a.c., a fost dată publicității declarația comună adoptată de Episcopatul catolic și de Consiliul ecumenic al bisericilor din Ungaria, prin care se cere iertare pentru „slăbiciunile” de care au dat dovadă acei membri ai comunităților religioase respective care, „de frică sau din lășitate”, au permis deportarea și asasinarea în masă a compatrioților lor evrei”. „Ne cerem iertare acum, la 50 de ani de la catastrofa care a dus la exterminarea a 600 000 de evrei unguri, și pe care o considerăm drept cea mai mare rușine a secolului al XX-lea”. Totodată, textul în cauză omagiază curajul și spiritul umanist al „tuturor acelor care, cu prețul propriilor lor vieți, au salvat viețile altor oameni, în timpul acelei perioade inumane”.

● ARTIȘTI EVREI AMERICANI

■ JUDI TAL

Vocea ei este pe cât de aspră pe atât de dulce. Ea conduce pe ascultători cu patru mii de ani în urmă, în mirificile zile din istoria evreilor. Când în limba sa maternă - ebraica sau în engleză, idiș sau ladino, Judi exprimă idealurile, tradițiile, speranțele sau visurile care au susținut poporul evreu prin remarcabila sa luptă de supraviețuire. Înregistrările ei servesc ca o minunată evocare prin care muzica ajută ca speranța, pacea și dorințele fiecăruia să devină realitate.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

TELEGRAMS

His Excellency
YITZHAK RABIN
Prime Minister of Israel

Dear Mr. Prime Minister,

I am extremely pleased to convey you the joy and heartfelt congratulations of all Romanian Jews over your being awarded the Nobel Prize for Peace, a global recognition of your outstanding personal contribution to the peacemaking process in the Middle East.

I take this opportunity to express our unanimous praise for the courage and determination the Israeli Government has shown in confronting and overcoming the countless terrible obstacles that have been standing in the way of peace.

With the occurrence of our highest considerations

Acad. Dr. NICOLAE CAJAL

President of the Federation of Jewish Communities in Romania

His Excellency
SHIMON PERES
Foreign Minister of Israel

Dear Mr. Minister,

On behalf of all Romanian Jews we wish to congratulate you on the Nobel Prize for Peace that you have been awarded.

Be assured that we all know about and value highly your relentless efforts for bringing a lasting peace to the Middle East.

We also have the warmest recollection of your visit to the Bucharest Choral Temple when you last traveled to Romania to attend the Crans Montana economic meeting that was being held here.

With the best wishes for many further accomplishments in your pursuit of peace for Israel and the entire world.

Acad. Dr. NICOLAE CAJAL

President of the Federation of Jewish Communities in Romania

This year again, an ample Hanukkah Feast was carried out around the country, as an opportunity to strengthen ties between the Federation and local communities, as an ecumenical event attracting representatives of different religions - a reflection of the good relations among Jews, other ethnic minorities and the Romanian majority - and as a tribute to the departed founder and pioneer of such Hanukkah tours, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, of blessed memory.

After an account in our latest issue of how Hanukkah celebrations went on in Bucharest, some glimpses are now provided at ceremonies of the holiday in Jewish communities the country round.

• CLUJ-NAPOCA

The Deportees Memorial Temple was teeming with congregants and guests, including Dr. Nicolae Cajal, president of the Federation of Jewish Communities in Romania, assistant secretary-general Ulian Sorin, and Alex Sivan, director general of the Federation. Among the special guest were Tova Bin Nun, director of the Romanian subsidiary of Sohnut, and Nathan M. Blum, head of the information office at the U.S. Embassy to Bucharest. The ceremony was attended by Bishop Vicar Irineu of the Romanian Orthodox Archbishopric of Cluj, Vad and Feleac, Dr. Victor Romulus Constantinescu, chairman of the Cluj County Council, and Cluj Mayor Gheorghe Funar. Also attending were representatives of different political parties and local organizations, clergy of various denominations, and journalists.

In an opening address, Iosif Weintraub, leader of the local Jewish Community, made a brief review of its history, underscoring the suffering of the Jews during the Nazi Hungarian occupation, their deportation to the Nazi extermination camps, and the state of the active, though shrunken, community at present.

Dr. Cajal, who is also a member of the Romanian Academy, emphasized in his speech the main significance of Hanukkah from symbol of light and renewal.

In another address, Mayor Funar pointed out that no anti-Semitic actions had been reported in Cluj. He also mentioned that a Jewish composer, Herman Harry Maiorovic was among the honorary citizens of the town. In addition, a November issue of «Tribuna», Cluj-based cultural weekly, was entirely devoted to Jewishness and Jews, while a Judaism division has been in operation at the Babeş-Bolyai University in Cluj. The division is named for Moshe Weinberger, formerly a former First Rabbi in Cluj in the years 1934-1944, who was survived the Holocaust and is now a professor emeritus at the Yeshiva University in New York. The mayor also suggested that the plaques on Jewish memorials in Romania, especially in Transylvania, be refurbished to name the Hungarian occupiers as the real murderers of Jews. He also proposed that such memorial be maintained off budget funds, and urged Romanian and Jewish historians to cooperate in writing the true history of Jews on the Romanian lands.

As a tribute to the late Chief Rabbi Moses Rosen, blessed be his memory, Dr. Cajal unveiled two marble plaques on the southern facade of the memorial. The inscription read: "1940-1944. In the spring of 1944, the Fascist Hungarian authorities, that controlled part

of Transylvania for a few years during the war, rounded up and confined in a Cluj ghetto a Jewish population, 18,000 - strong, including children and old people, men and women, who were later deported to death camps, at Auschwitz and in Germany, were more than 16,000 of them were slain for no other reason than their being Jewish. The plaques were laid there in remembrance of their martyrdom 50 years ago. They died AL KIDUSH HASHEM. The Jewish people will remember them in all eternity". The congregants and the entire audience observed a moment of silence.

• ORADEA

The Hanukkah ceremony was even more brilliant than usual thanks to the beautiful performance given by the "Hakeshet" band and choir of the local Talmud Torah students. Attending the event was a leading delegation of the Federation of Jewish Communities in Romania, including president Dr. Nicolae Cajal, assistant secretary-general Ulian Sorin, and director general Alex Sivan. The local authorities and churches were represented by Stefan Sermi, chairman of the Bihor County Council, Maj. Gen. Sorin Cărlan, chief of local police, University of Oradea Provost Dr. Teodor Maghiar, Bishop Ioan Mihalleanu of the Romanian Orthodox Eparchy in Oradea, and Catholic Bishop Iosif Timothe. First Rabbi Markovitz Zoltan headed a delegation of the Jewish community in Debrecen, Hungary. Tova Bin Nun, director of the Romanian Sohnut branch, and Zvi Feine, who is in charge of the Joint Program for Romania, were also present at the ceremony.

Felix Kopelman, leader of the Jewish community in Oradea, briefly reviewed the history of the local ethnic group as well as its latest achievements that are all the more a credit to them since their numbers have been substantially reduced.

In his address, Dr. Cajal stressed the importance of Hanukkah for both Jews and Gentiles, as an impulse to closer cooperation between nations and ethnic groups, a source of common prosperity and peace.

• ARAD

Visiting Arad on Hanukkah were Dr. Nicolae Cajal, president of the Federation of Jewish Communities in Romania, and a group of leading Federation officials, as well as Dr. Ernest Neumann, First Rabbi of Timişoara. Other prominent guests included Zvi Feine, director of the Joint Program for Romania, and Tova Bin Nun, director of the Jewish Agency's Romanian subsidiary. The ceremony took place in the presence of Arad County prefect Avram Craciun, Ivan Trutze, executive secretary of the Council for National Minorities, members of the county council, Romanian Orthodox Bishop Timotei of Arad, Hunedoara, Halmas and Ienopole, representatives of other denominations, of political parties, of the local intelligentsia and press, alongside a large crowd of Jewish worshippers and Gentiles.

The history of the local Jewish community was briefly recalled in a welcome address by chairman

ANOTHER TEAR

Amalia Dr. Rosen's Passing

The Federation of the Jewish Communities in Romania joins the family in the bereavement of us all upon the death - on Dec. 13 - of Amalia Dr. Rosen, the devoted wife of the late Chief Rabbi Dr. Moses Rosen.

Amalia Dr. Rosen was not only an Eiset Hail, an ideal life's partner, but a prime assistant of her husband, model for courage and determination in crucial circumstances. She was born in Burdujeni and was educated in a religious family (her father was the founder and the leader of the local synagogue). She taught the Faculty of Law, became an outstanding attorney and had a beautiful humanistic culture. She was a permanent support for the late Chief Rabbi Rosen in his missions of abroad and a tireless initiator in the delicate field of social assistance. There were not few the testimonies of care and love for the ill, alone, suffering people, Holocaust survivors, visiting them at home or at the Federation's Rest Homes. Everyone who needed her advice she answered and helped with modesty and greatest goodwill. This was the prevalent feature of her personality. Not only once on the occasion of the survey's moments, our late spiritual leader Chief Rabbi Dr. Moses Rosen expressed his gratitude to his remarkable life's partner. What else epitaph more adequately to the elevated human being who passed away than the words of His Eminence himself: "I consider my duty to pay a tribute to the beloved being who has accompanied me with the same thought, the same ideals, but also facing the same dangers and making the same great sacrifices, along these decades of devotion, to my way's partner who, through her wise advice, her infinite kindheartedness, her noble and just character, has permanently been a support to me, has given me strenght and steered my will".

Blessed be forever the sacred memory of the wise, kind, noble woman who was Amalia Dr. Rosen, zihrono livraha!

tour of several Jewish communities in eastern Romania, at VATRA DORNEI (community secretary, M. Mehler), CÂMPULUNG MOLDOVENESC (president, Dr. S. Abramovici), GURA HUMORULUI (president, Doni Iulii), SUCEAVA (president, S. Pietraru), SIRET (president, H. Gropper), RĂDĂUȚI (president, I. Tîrîr), and SĂVENI (president, M. Marcus), as well as lesser congregations at ODOBEȘTI, FOCȘANI and BUZĂU. Touring the same towns was ritual slaughterer Gideon Bruckmaier who addressed the Jewish and Gentile audience on behalf of the Federation of Jewish Communities in Romania.

Stefan Lowinger who also honored the memory of the departed Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, and thanked the Joint for its valuable support to the Arad community. In a festive speech, Dr. Cajal explored some little known aspects of Hanukkah.

• PIATRA-NEAMT

The local Jewish congregation was happy to receive on Hanukkah 5755 a visit by top-ranking members of the Federation of Jewish Communities in Romania, led by Dr. Nicolae Cajal, president of the organization. Also attending the feast were the Joint Program director for Romania, Zvi Feine, local authorities, including county Prefect Alexandru Casapu, town Mayor Gheorghe Oanceanu, deputy Mayor Dumitru Lospa, local politicians, representatives of different churches and minorities, and journalists.

Leon Iancu, leader of the local Jewish community, stressed the long history of Jews in that eastern area of Romania. As an evidence he cited the original foundation of the local synagogue which he said dated back to the early 14th century. He also reviewed the significant contributions that Jews had been making for centuries to the development of Romanian society and culture, as well as to the country's defence. Numerous Jews, whose gravestones can still be seen in war memorial cemeteries, fought and died for Romania's unification and sovereignty. Though there are relatively few Jews left in Piatra, the community is still very much alive and successful, thanks also to the thoughtful support of the Joint.

Addressing the audience, Prefect Casapu delivered Hanukkah greetings to the Jewish minority in the county and all over Romania.

A highlight of the event was an address by Dr. Cajal who summarized the most relevant significations of Hanukkah.

• TIMIȘOARA

Celebrating Hanukkah 5755 alongside Jewish congregants in Timişoara were high-ranking officials of the Federation of Jewish Communities in Romania, including president Nicolae Cajal, as well as the director of the Joint Program for Romania, Zvi Feine. The audience included Romanian Orthodox Metropolitan Nicolae Corneanu, Vicar Vladimir Marcovici from the Serbian Orthodox Vicariate in Timişoara, deputy Prefect Petru Miculescu, a group of academics from the local school of medicine, including Provost Dr. Ion Drăgulescu, Dr. Constantin Luca, Dr. Radu Cristodorescu and Dr. Petrică Dragan, as well as many other noted figures of the cultural life in town.

The numerous audience was addressed by First Rabbi Dr. Ernest Neumann, spiritual leader of the congregation, who thanked the distinguished guests for being there. In a later speech, Dr. Cajal shed light on some major significations of Hanukkah.

To mark the holiday, the Talmud Torah choir from Suceava gave beautiful Hanukkah performances on a

Lively celebrations of Hanukkah were also held in BRĂILA, GALAȚI, TULCEA and CONSTANȚA, bringing together local Jewish and non-Jewish people as well as representatives of the Federation leadership. Osy Lazar, vice president of the Bucharest community, spoke to congregants in GALAȚI and BRĂILA, where the "Shira Vezimrah" choir from Bucharest gave inspiring Hanukkah performances.

Visiting the communities in TULCEA and CONSTANȚA was Haim Riemer, editor in chief of the Journal of the Romanian Jews (Revista Culturii Mozaic), who spoke about the meanings of Hanukkah. Professor Riemer prefaced every song by the "Shira Vezimrah" choir with a brief explanation, calling the attention of the audience on the most beautiful parts of the tunes and the rich message of the lyrics. The experiment turned out to be successful and could be repeated provided that a translation, or an abstract of the lyrics are distributed beforehand.

• PLOIEȘTI

Celebrating Hanukkah alongside Jewish worshippers in Ploiești were Alex Sivan, director general of the Federation of Jewish Communities in Romania, and another senior Federation official, Prof. Arch. Dr. Tiberiu Benedek, as well as Zvi Feine, director of the Joint Program for Romania. The event was also attended by representatives of the local administration and different religious cults.

Community leader N. Aronovici thanked the Federation delegates for their coming, and expressed the gratitude of the Jewish communities in Ploiești and all over Romania for the valuable support provided by the Joint. He also stressed the close cooperation between the Jewish community and the local authorities in town. The speaker briefly reminded the historic events that are commemorated on Hanukkah, then the "Shira Vezimrah" choir, directed by Izu Gott, performed holiday songs that delighted the audience and gave additional luster to the celebration.

• BRAȘOV

Leading representatives of the Federation of Jewish Communities in Romania, and Zvi Feine, director of the Joint Program for Romania, traveled to Brașov to celebrate Hanukkah 5755 along with the local community. The ceremony was attended by noted personalities and local officials, including the prefect of the county. The leader of the Jewish community in Brașov, ing. Tiberiu Roth, opened the celebration by a speech about the relevance of Hanukkah as a triumph of light and peace through a harmonious coexistence of all nations.

בת-בת

של היהדות מרומניה
י"ג טבת • מס' 794 • דו-שבועון

טכס חנוכה בטימישוארה. מימין לשמול: מר אלכס סיון - מנכ"ל הפדרציה; עו"ד יוליאן סורין - סגמזכ"ל הפדרציה; ד"ר צבי פיין - מנהל תכנית הגיונט למען רומניה; חבר האקדמיה פרופסור ניקולאה קאז'אל - נשיא הפדרציה הפדרציה; הרב ד"ר אהרון ניימן - רבה דטימישוארה

קריסטודוריאנו, פרופ. דר. פטריקה דראגאן מהאוניברסיטה לרפואה ומרקחת, פרופ. דר. יון דרגולסקו, הרעקטור של אותה אוניברסיטה, אישים חשובים של חיי התרבות מטימישוארה. בבית כנסת מלא עד אפס מקום דבר הרב דר. אהרן ניימן, המנהיג הרוחני של הקהילה, שהודה למשתתפים שבאו לקחת חבל בחגיגת חנוכה. חבר האקדמיה ניקולאי קז'אל האיר כמה מהמשמעות העיקריות של החג ונתן סקירה על פעילות הפדרציה בתחום החיים היהודיים, התרבותיים והסוציאליים של הקהילות היהודיות מרומניה.

חגיגות חנוכה אורגנו גם ביתר ערי השדה, במולדביה, בבוקובינה, בדוברודזיה וכו'. נזכיר רק כמה מהן:

פיאטרה - ניאמץ
באו לחוג, יחד אתנו, הה' אלכסנדרו קאסאפו - מושל המחוז, גיורגי אוקניאנו - יו"ר העיר, דומיטרו לוספה - סגן היו"ר, נציגי מפלגות פוליטיות, של דתות שונות, של המיעוטים הלאומיים, עתונאים וכו'. מר ליאון ינקו, יו"ר הקהילה מפיאטרה-ניאמץ, הזכיר בנאומו גם את עתיקות האוכלוסיה היהודית משם ותרומתם של הרבה יהודים בתחומים שונים ובפרט בחיים התרבותיים והסוציאליים וגם שהיהודים לחמו בקרבות רומניה למען חרותה ועצמאותה, מה שרואים גם במספר הרב של קברות הגבורים שנקברו בבתי-הקברות המקומיות.

החיים היהודיים נמשכים, אף על פי שמספר האוכלוסיה הולך ופוחת. מר אלכסנדרו קאסאפו קרא אגרת ברכה לכל יהודי המחוז ולא רק, לכבוד חנוכה.

את סדרת הנאמים סיים חבר האקדמיה, דר. ניקולאי קז'אל, אשר דבר על חשיבות החג ועורר את תשומת לב חברי הקהילה להתאחד ולפעול לטובתה.

בואטרה דורניי (מזכיר: ח. מעלער), **קימפולונג מולדביה** (יו"ר דר. ג. אבראמוביץ') **גורה הומורולוניו** (יו"ר דן יוני), **סוצ'בה** (פיטרארו), **סירעט** (יו"ר ח. גרופר) **בוטושני** (יו"ר י. טירר), **פלטיצ'ני** (יו"ר ב. מרמור), **רדאוצ'י** (יו"ר י. קופלר, מזכירה-טניה גרינברג) **סאונז'י** (יו"ר מ. מרקוס) וגם בקהילות זעירות כמו

אודובשטי, פוקשאני, בוזאו וכו', ארגנו חגיגות חנוכה בעזרת מקהלת תלמוד תורה מסוצ'בה והשו"ב גדעון ברוקמאיר, שליח הפדרציה, דבר על חשיבות חנוכה **בבראילה וגאלאץ** דבר על חשיבות חנוכה, המהנדס אוזי לאזאר, סגן יו"ר קהילת בוקרשט **ובטולצ'יה וקונסטנצה** נאם פרסור חיים רימר, העורך הראשי של ה"כתב-עת". המקהלה "שירה וזמרה" נתנה תוכניות שירים מותאמים לחג חנוכה.

פלוישטי. השתתפו: מר אלכס סיון - מנכ"ל הפדרציה ואדריכל טיבריו בנדק וגם דר. צבי פיין - מנהל תכנית הגיונט למען רומניה. באו גם נציגי השלטונות והדתות. יו"ר הקהילה, המהנדס נילו אברמוביץ' ברך את המשתתפים והודה לועד הקהילות ולהנהגת הגיונט בעד דאגתם לטובת הקהילות. הוא גם דיבר על חשיבות חנוכה. **בראשוב**. בנוכחות דר. צבי פיין - נציג הגיונט ויתר האורחים, וביניהם גם מר פופה, ממונה על המחוז, יו"ר הקהילה, המהנדס טיבריו רוט הדגיש, בנאומו על נצחון האור על החושך, ועל מאבקנו בעד השלום שכל העולם מחכה לו בכליון עיניים.

בסיום הדו"ח הזה, עלינו להדגיש שבעזרת השם זכינו גם השנה לחוג כדת וכדין את חג האורים, החג הזה שמעיד על רצוננו לשמור על המסורת ולהמשיך בדרך זו שלימד אותנו הרב הראשי שלנו דר. דוד משה רוזן ז"ל שעמל בכל כוחותיו להלהיב את חברי הקהילה שהיתה תחת משמרתו ולהבטיח חיים יהודיים לקהילת קודש זו. ויתן הקב"ה ונזכה לחוג גם בשנים הבאות עלינו לטובה, בשלום ובשלוה, בשגשוג ובפריחה, ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו, אמן !

אנו ממשיכים : חנוכה תשנ"ה ברומניה

במו בכל שנה, מסורת "מסע חנוכה ברחבי המדינה" נמשכה גם השנה. אין תיאוש ואין להתעייף. לדאבוננו, בשנה שעברה נפטר הרב הראשי שלנו, הרב ד"ר דוד ה. ז"ל. נפלה עטרת ראשנו, אבל נשארה המסורת להדליק לא רק נרות חנוכה, א גם לבבות, להלהיב ולהחזיק את רוח אחינו, רוח בני ישראל הנדחים בערי דה ובכפרים, לפעמים רק מעטים מאוד, אבל אחים הם ועלינו לדאוג לכולם. חגיגת חנוכה בבוקרשט כתבנו בגליון הקודם (ראה עמוד 12) שיו, על חגיגות חנוכה בערי השדה.

ז"י - נאמקה.

בית-הכנסת המימוריאלי שהיה מלא עד אפס מקום קיבל את אורחיו : חבר קדמיה ניקולאי קאז'אל, נשיא הפדרציה, העו"ד יוליאן סורין - סגן מזכ"ל ומר חס סיון - מנכ"ל הפדרציה. היתה נוכחה גם הגב' טובה בין-נון, מנהלת הסוכנות הודית לישראל - סניף רומניה. החגיגה כובדה ע"י אירינעו ביסטרציאנו, הבישוף קטור של האפיסקופיה אורטודוקסית הרומנית מקלוז, וואד ופיליאק, פרופ. רומולוס קונסטנטנסקו - ממונה על המחוז, מר גיורג פונאר - ראש עיריית ז"י. נוכח גם מר נחום בלוס, ראש משרד הידיעות של שגרירות ארה"ב ברומניה. תתפו נציגים של מפלגות פוליטיות, ושל דתות שונות.

מר יוסף וויינטראוב, יו"ר קהלת יהודי קלוז, הציג בקיצור כמה היבטים של דברי חיים של קהלתו. הוא דבר על סבלות היהודים בימי הכיבוש ההורטיסטי, על ליתם במחנות ההשמדה והדגיש שלמרות ההמעטה המספרית, הפעולה הילתית נעשה בתנאים טובים והקהלה פעילה.

חבר האקדמיה, מר ניקולאי קז'אל, נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות רומניה, הבלית את רעיונות חגיגת חנוכה, סמל האור וההתחדשות, סמל סוציאלי, ומי ודתי.

מר פונאר הציג יישות מחדש את הכתובות שעל מצבות הקדושים מימי השואה. גם הציג לעשות שיתוף פעולה בין ההיסטוריונים הרומנים והיהודים בכדי טוב את ההיסטוריה האמיתית של יהודי רומניה.

אחרי סיום חגיגת חנוכה, חבר האקדמיה ניקולאי קז'אל חנך שתי לוחות שהושמו הצד הדרומית של בית הכנסת המימוריאלי של "המגורשים", בתור הערצה הראשי דר. דוד משה רוזן ז"ל, היוזם של הלוחות ועליהם הטכסט הבא :

1944 - 1944. באביב 1944, השלטונות ההורטיסטיים שכיבשו זמנית את השטח, אספו את האוכלוסיה היהודית בגטו בקלוז, שכללה למעלה מ- 18.000 נפשות, וזקנים, גברים ונשים וגורשו אחר כך במחנות ההשמדה שבאוישוויץ ובגרמניה, נרצחו למעלה מ- 16000 נפשות בעד חטאם היחיד "שהיו יהודים". הלוח הזה גם ביום הזכרון ה- 50 מעינוייהם. הם מסרו נפשם על קידוש השם. העם היהודי ישכח אותם לעולם. כל הנוכחים עמדו דום לזכרם.

ד"ה.

חגיגת חנוכה קיבלה יותר פאר ע"י התכנית הנהדרת של שירים מוקדשים ללילות שנתנה התזמורת "קשת" והמקהלה שכללה נוער, תלמידי התלמוד תורה קומית.

חבר האקדמיה, מר ניקולאי קז'אל, בליווי העו"ד יוליאן סורין, סגן מזכ"ל ומר חס סיון, מנהל כללי היו אורחי כבוד. השתתפו מר אק. שטיין סערמי, ממונה על וז ביחור, הגנרל מאיור סורין קרזין, מפקד משטרת אורדיה, פרופסור דר. גודור מאגיא, הרקטור של האוניברסיטה אורדיה, יון מיהאיליאנו, הבישוף של הלה האורטודוקסית מאורדיה, יוסף טימופטי, הבישוף מאורדיה של הכנסייה מנו קטולית, הרב הראשי מדברצ'ין - מרקוביץ זולטן. היו נוכחים דר. צבי פיין ול תכנית הגיונט למען רומניה, הגב' טובה בין - נו, מנהלת הסוכנות, סניף ניה, משלחת יהודי דברצ'ין, נציגי דתות אחרות.

אחרי שמהנדס פליקס קופלמן, יו"ר קהלת יהודי אורדיה נתן סקירה היסטורית על קהילתו ועל ההיסגים דהאיזנה, למרות ההמעטה המספרית של וכלוסיה היהודית, דיבר חבר האקדמיה, ניקולאי קאז'אל על משמעות החג הן למען דים ותן למען הלא יהודים בכיוון צורך החיים הידידותיים בין העמים, מה שגורם לשו ולשלום.

אד.

בהזדמנות מסע חנוכה, משלחת הנהגת הפ.ק.ג.ר, ובראשה חבר האקדמיה ולאי קז'אל, נשיא הפדרציה, הרב דר. ארנסט נוימן - מטימישוארה היו אורחי הלה מאורדיה. בחגיגה השתתף דר. צבי פיין - מנהל תכנית הגיונט למען ניה, גב' טובה בין - נו, מנהלת הסוכנות היהודית, סניף רומניה. היו עוד נוכחים איוון טרור, מזכיר פועל של המועצה למען המיעוטים הלאומיים, המהנדס ראס קרלון, מונה על מחוז אראד, נציגי המשרד של הפלך, של העיריה, טימוטי ויף של האפיסקופיה האורטודוקסית של אראד, הונידוארה, האלמאש וינופול, גים של עדות אחרות, של כמה מפלגות פוליטיות, של חיים תרבותיים, עתונאים, רב.

בדבר, המהנדס שטיפון לווינגר, יו"ר קהילת יהודי אראד, אחרי שהביע את תו לזכרו של הרב הראשי דר. דוד משה רוזן ז"ל, נתן בקיצור סקירה גם על יות הקהילה הקדושה מאראד והביע תודות לפדרציה ולגיונט למען דאגתם. האקדמיה ניקולאי קז'אל, נשיא הפדרציה נשא נאום חגיגי לכבוד חנוכה.

מישוארה

חגיגת חנוכה התקיימה בנוכחות משלחת הנהגת הפדרציה של הקהילות היהודיות שתתפות דר. צבי פיין, מנהל תכנית הגיונט למען רומניה. היו נוכחים טרופוליס דר. ניקולאי קורניאנו, הכומר וולאדימיר מרקוביץ' - וויקאר טודוקס מערבי, מר פטרו מיקולסקו, סגן ממונה על המחוז, פרופ. דר. רדו יון ס, פרפ. דר. רדו יון בקום, פרופ. דר. קונסטנטין לוקה, פרופ. דר. רדו